

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

”Seksiä, seksiä, seksiä ja sukupuoliyhteyttä”

Porinapiiri seksuaalisuudesta kehitysvammaisille pariskunnille

Katja Alamommo & Sanna Barsk

Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö
Vammaistyö ja kuntoutus
Sosionomi (AMK)

KEMI 2011

TIIVISTELMÄ

Tekijä(t):	Alamommo, Katja & Barsk, Sanna
Opinnäytetyön nimi:	”Seksiä, seksiä, seksiä ja sukupuoliyhteyttä” Porinapiiri seksuaalisuudesta kehitysvammaisille pariskunnille
Sivuja (+liitteitä):	50+(4)
Opinnäytetyön kuvaus:	<p>Opinnäytetyömme keskeisenä tavoitteena oli nostaa esille tabuna pidettyä aihetta, kehitysvammaisen henkilön seksuaalisuutta. Seksuaalisuus on luonnollinen osa jokaisen ihmisen persoonallisuutta, myös kehitysvammaisten ihmisten. Selvitimme mitä seurustelevat ja parisuhteessa elävät kehitysvammaiset ihmiset ajattelevat parisuhteesta, seurustelusta ja seksuaalisuudesta.</p>
Teoreettinen ja käsitteellinen esittely:	<p>Työmme teoriaosiossa käsittelemme toiminnallista opinnäytetyötä, ryhmätoimintaa, seksuaalisuutta ja kehitysvammaisuutta. Toiminnallisen opinnäytetyön osiossa käsittelemme aineistonkeruumenetelmiä ja analysointia. Seksuaalisuudesta tuomme esille seksuaalikehityksen, -kasvatuksen sekä ikääntyvien seksuaalisuuden.</p>
Metodologinen esittely:	<p>Opinnäytetyömme tutkimusote on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusote. Toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisena työnä. Pidimme kevään 2011 aikana porinapiiriä viidelle seurustelevalle ja parisuhteessa elävälle kehitysvammaiselle ihmiselle. Kokoonnuimme yhteensä kuusi kertaa keskustelemaan seksuaalisuudesta ja parisuhteesta eri teemojen avulla. Aineistonkeruumenetelmänä käytimme keskustelua eli avointa ryhmähaastattelua, havainnointia ja kyselyä. Analyysimenetelminä käytimme keskustelun ja kyselyn sisällönanalyysejä.</p>
Keskeiset tutkimustulokset ja johtopäätökset:	<p>Seksuaalisuus on haasteellinen teema esille nostettavaksi ja käsiteltäväksi. Asenteella ja kannustavalla ilmapiirillä on vaikutusta aiheen käsittelyssä. Aiheen käsittelytapa vaikuttaa vuorovaikutuksen syntyyn ja sisällön syvyyteen.</p> <p>Porinapiirin toteuttaminen vahvisti käsitystämme seksuaalisuusaiheen tärkeydestä. Kehitysvammaisten ihmisten on tärkeä saada asiallista ja ymmärrettävää tietoa seksuaalisuudesta. Porinapiiriin osallistujat olivat iältään yli 50-vuotiaita ja mielestämme aiheen käsittely heidän kanssaan olisi ollut ajankohtaisempaa jo paljon aikaisemmin. Seksuaalisuuteen kasvetaan pikkuhiljaa ja jokaisen on tärkeä saada aiheesta tarkoituksenmukaista ja asiallista tietoa.</p>
Asiasanat:	Toiminnallinen opinnäytetyö, ryhmätoiminta, seksuaalisuus, kehitysvammaisuus

ABSTRACT

Authors:	Alamommo, Katja & Barsk, Sanna
Title:	"Sex, Sex, Sex and Sexual Intercourse"- A Discussion group about Sexuality for Mentally
Pages (+ attachments)	50+(4)
Thesis description	
<p>The main aim of our thesis is to bring forth an issue that has been considered a tabu, the sexuality of a mentally disabled person. Sexuality is a natural part of each individual's personality, also for the mentally disabled. We examined what disabled persons who date or live in a steady relationship think about the relationship, the dating and sexuality.</p>	
Theoretical and conceptual framework	
<p>In the theoretical part of our thesis we discuss functional thesis, group activity, sexuality and mental disability. In the functional part of the thesis we discuss the methods for collecting and analysing material. Sexuality is examined through sexual development, sex education and sexuality of older adults.</p>	
Methodological summary	
<p>The method of our thesis is qualitative. The research was carried out as a functional study. During the spring 2011 we held a discussion circle for five mentally disabled persons who were dating or living in a steady relationship. We met altogether six times to discuss sexuality and living in a relationship. We used different themes as the basis for the discussions. We collected information by open group interviews, observation and questionnaires. We used content analysis to interpret the information.</p>	
Main results and conclusions	
<p>Sexuality is a challenging theme to be discussed. Attitudes and supporting atmosphere has an effect on the outcome of the discussion. The ways of talking about the topic have an influence on the possible interaction and the depth of the content of it.</p> <p>Arranging the discussion circle strengthened our perception of the importance of sexuality. It is important for the mentally disabled to get proper and understandable information about sexuality. The participants were over 50 years of age and, in our opinion, discussing sexuality with them should have been carried out a lot earlier. Sexuality is something we grow into little by little and it is important for every person to get suitable and proper information about it.</p>	
Key words: functional thesis, group activity, sexuality, mental disability	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

JOHDANTO	5
1 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ	8
1.1 Opinnäytetyön toteutus	8
1.2 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	9
1.3 Aineiston valinta ja analyysi	10
1.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	13
2 RYHMÄTOIMINTA	15
2.1 Ryhmän kehittyminen	15
2.2 Ohjaajan rooli ryhmätyössä.....	16
3 SEKSUAALISUUS	19
3.1 Seksuaalisuuden määrittely ja seksuaalioikeudet.....	19
3.2 Seksuaalikehitys.....	21
3.3 Seksuaalikasvatus.....	23
3.4 Ikääntyvien seksuaalisuus	25
4 KEHITYSVAMMA JA SEKSUAALISUUS	27
4.1 Kehitysvammaisuuden määrittely	27
4.2 Kehitysvammaisen henkilön seksuaalisuus	28
5 OPINNÄYTETYÖN TOIMINTAKERTOMUS	31
5.1 Toiminnan aloittaminen	31
5.2 Ensimmäinen kerta; Tutustuminen	32
5.3 Toinen kerta; Hygienia.....	34
5.4 Kolmas kerta; Parisuhteen arki	35
5.5 Neljäs kerta; Tarinateltoa	37
5.6 Viides kerta; Asiantuntijan vierailu	38
5.7 Kuudes kerta; Lopetus.....	40
6 PALAUTE	42
6.1 Porinapiiriläisten palaute ja kokemuksia	42
6.2 Henkilökunnan palaute ja kokemuksia	43
7 POHDINTA	44
8 LÄHTEET	48
LIITEET 1 - 4	

JOHDANTO

Kaikilla ihmisillä on tarve löytää itselleen kumppani, joka voi täyttää ja tyydyttää läheisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunteet. Jokainen tarvitsee rinnalleen ihmisen jonka kanssa voi jakaa niin parisuhteen rikkaudet kuin ongelmatkin. Kehitysvammaisuus ei poista näitä tarpeita. Aikojen kuluessa on ollut monenlaisia käsityksiä ja ennakkoluuloja kehitysvammaisten ihmisten seksuaalisuudesta. Kehitysvammaiset ihmiset ovat kuitenkin muiden tapaan yksilöllisiä seksuaalisten tarpeidensa suhteen. Erityishuollon työntekijöille ja vanhemmille seksuaalisen käyttäytymisen ilmeneminen ei ole helppo asia kohdattavaksi ja käsiteltäväksi. Useimmat tuntevat itsensä avuttomiksi sekä epävarmoiksi seksuaalisuudesta puhuttaessa elleivät koe sitä jopa ylivoimaisen vaikeaksi kohdata. (Kaski & Manninen & Pihko 2009, 233.)

Tahdommekin omalta osaltamme uhmata tätä haastavaa puheenaihetta. Opinnäytetyömme lähtökohtana meillä molemmilla oli mielenkiinto perehtyä kehitysvammaisten ihmisten seksuaalisuuteen. Työskennellessämme kehitysvammaisten ihmisten parissa olemme huomanneet, että seksuaalisuus ilmenee jokapäiväisessä arjessa. Seksuaalisuuden puheeksi ottaminen ei aina ole helppoa. Se on luonnollinen osa ihmisten elämää ja oikeus seksuaalisuuteen kuuluu kaikille, myös kehitysvammaisille.

Lähdimme selvittämän toiminnallisen opinnäytetyön muodossa millaisia kokemuksia, valmiuksia ja ajatuksia kehitysvammaisilla ihmisillä on yhdessäolosta, seurustelusta, parisuhteesta ja kihloissa olosta. Halusimme selvittää heidän tietonsa seksuaalisuudesta. Ovatko he saaneet opastusta ja neuvontaa seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa tai tukea seurusteluun, parisuhteen luomiseen sekä sen ylläpitämiseen. Pitämässämme porinapiirissä nousikin näitä teemoja käsiteltäessä esille, että parisuhde on ”seksiä, seksiä, seksiä ja sukupuoliyhteyttä”, josta saimme idean opinnäytetyön nimelle.

Opinnäytetyön teimme yhdessä, koska koemme yhteistyön mielekkäämmäksi haastavan aiheen vuoksi. Tavoitteenamme oli selvittää ja tuoda esille kehitysvammaisten ihmisten tiedot ja kokemukset seksuaalisuudesta, jotta voisimme hyödyntää tietoa sosionomin työssämme. Toivoimme saavamme eväitä seksuaalisuuden puheeksi ottamisen helpottamiseksi ja tällä tavoin toimia myös heidän äänitorvenaan.

Sosionomeina työskennellessämme meidän tulee kohdata asiakkaat kokonaisvaltaisesti. Ihminen on psyykkinen, fyysinen ja sosiaalinen kokonaisuus, joka pitää sisällään myös seksuaalisuuden. Psykkisellä osa-alueella tarkoitetaan ihmisen mielensisäisiä toimintoja eli tietoisuutta, aistimista, havaitsemista, tunteita, ajattelua, muistia ja oppimista. Fyysinen osa-alue viittaa fyysiseen kasvuun ja motoriseen kehitykseen. Sosiaalisella osa-alueella tarkoitetaan yksilön kehittymistä erilaisissa ryhmissä ja sosiaalisissa yhteisöissä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 31,35.)

Kehitysvammainen ihminen tarvitsee tietoa seksuaalisuudesta kuten kaikki muutkin. Hän tarvitsee tietoa fysiologiasta ja psyykkisistä muutoksista, hyväksyttävästä seksuaalikäyttäytymisestä, sairauksista, ehkäisystä ja hygieniasta. Kehitysvammaisella on usein vähän ihmissuhteita, joten hänen kanssaan on tärkeä harjoitella, miten saadaan ja ei saada yhteyttä muihin ihmisiin. Heikon itsetunnon ja ”opetetun kiltteiden” vuoksi tarvitaan myös opastusta omien rajojen säilyttämiseen ja toisten ihmisten rajojen kunnioittamiseen. (Seksuaalioikeudet.) Näitä aiheita käsitelimme porinapiirissä.

Aloitimme opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden, ”porinapiirin” maaliskuussa 2011. Porinapiirin saimme koottua jakamalla tiedotetta (liite 1) sekä pitämällä tiedotustilaisuuden. Kokoonnuimme joka toinen viikko ja tapaamisia kertyi yhteensä kuusi. Jokaisella kerralla oli oma teema. Kohderyhmämme koostui viidestä kehitysvammaisesta henkilöstä, heistä kaksi oli miestä ja kolme naista eli porinapiirissämme oli kaksi pariskuntaa ja yksi kaukosuhteessa elävän parin toinen osapuoli. He olivat omatoimisia, suhteellisen itsenäisiä ja kykenivät kommunikoimaan puheella. Omatoimisuus ilmeni kykynä päättää osallistumisesta porinapiiriin, he myös huolehtivat useista elämän arkipäivän asioista itsenäisesti. Porinapiiriläisten keski-ikä oli 57,6 vuotta, jonka huomioimme teemoja suunniteltaessa.

Opinnäytetyömme alussa kerromme työmme taustoista ja avaamme toiminnallisen opinnäytetyön sekä kvalitatiivisen eli laadullisen opinnäytetyön käsitteitä. Teoriaosiossa käsittelemme kehitysvammaisuutta ja seksuaalisuutta yhdessä sekä erikseen tuoden esille myös ikääntymisen merkityksen, sillä porinapiiriläisten keski-ikä lähentelee enemmän eläkeikää kuin nuoruus tai aikuisuus ikää. Kerromme myös eettiset lähtökohdat opinnäytetyöllemme. Opinnäytetyömme toimintakertomusosiossa tuomme esille porinapiirin teemat ja tavoitteet. Lopussa käymme läpi saatua palautetta sekä tuomme esille omia pohdintojamme.

Haluamme kiittää kaikkia jotka ovat mahdollistaneet opinnäytetyömme tekemisen. Kiitämme porinapiiriläisiä osallistumisesta, seksuaalineuvojaa asiantuntijuudesta sekä panostuksesta ja tuesta porinapiiriin toteuttamiseen.

1 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

1.1 Opinnäytetyön toteutus

Ammattikorkeakoulussa on erilaisia vaihtoehtoja opinnäytetyön suorittamiselle kuten toiminnallinen ja tutkimuksellinen opinnäytetyö. Toiminnallinen opinnäytetyö vastaa sekä käytännöllisiin että teoreettisiin tarpeisiin. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa jokin produkti, kuten esine, tapahtuma, näyttely, kokous, kongressi tai portfolio. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 6.) Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. Alasta riippuen se voi olla ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje, ohjeistus, opastus tai tapahtuman suunnittelu ja toteutus. Käytännön toteutus ja raportointi yhdistyvät toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimusviestinnän keinoin. Opinnäytetyön prosessin aikana kirjoittaminen ja toiminta ovat vuorovaikutuksessa keskenään. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 8 - 9.)

Teimme opinnäytetyön toiminnallisena. Suunnittelimme ja toteutimme seurusteleville ja parisuhteessa eläville kehitysvammaisille ihmisille keskustelukerhon; porinapiirin. Halusimme opinnäytetyössämme paneutua sekä teorian että käytännön soveltamiseen. Aineistonkeruumenetelminä käytimme avointa ryhmähaastattelua, havainnointia ja kyselyä palautteen saamiseksi. Analyysimenetelminä käytimme keskustelun ja kyselyn sisällönanalyysiä.

Toiminnallisen opinnäytetyön alussa on hyvä tehdä työ- ja toimintasuunnitelma. Suunnitelman tulee vastata kysymyksiin: mitä, miten ja miksi tehdään. Suunnitelman tekeminen selkiyttää opinnäytetyön ideoita ja tavoitteita. Suunnitelmaan on myös hyvä liittää pohdintaa, kuinka ideat ja tavoitteet saavutetaan, miten realistinen suunnitelma on sekä hahmotelma aikataulusta, josta nähdään opinnäytetyön eteneminen. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.)

Aloitimme opinnäytetyömme tekemisen tutkimussuunnitelman laatimisella. Tutkimussuunnitelmassa kartoitimme lähtökohdat opinnäytetyön tekemiselle seksuaalisuusaiheesta, laadimme toimintasuunnitelman, pohdimme aikataulua ja mahdollisia riskejä. Suunnitelman avulla selkeytimme opinnäytetyömme etenemistä ja tavoitteita.

Opinnäytetyö on pitkä prosessi, jonka vuoksi on hyvä kirjoittaa toiminnan aikana opinnäytetyöpäiväkirjaa jotta tapahtumat eivät unohtuisi. Opinnäytetyöpäiväkirjaan tulisi kuvata prosessin kulkua, ideointia, pohdintaa, löydettyä kirjallisuutta ja lähdemateriaalia, sähköpostikeskusteluja, toimeksiantajan tai ohjaajan kanssa käytyjä keskusteluja, sekä muita keskeisiä asioita prosessin aikana. On tärkeää kirjoittaa opinnäytetyöpäiväkirjaan mahdollisimman paljon ja tarkasti prosessin aikana tapahtuneista asioista ja muutoksista, sillä se toimii opinnäytetyön raportin pohjana. (Vilka & Airaksinen 2003, 19 - 22.)

Kirjoitimme opinnäytetyöpäiväkirjaa yhdessä jokaisen toimintakerran jälkeen, sillä tapahtumat olivat vielä hyvässä muistissa ja pienetkin asiat siirtyivät paperille. Opinnäytetyöprosessimme aikana opinnäytetyöpäiväkirjan ylläpitäminen osoittautui erittäin tärkeäksi ja hyödylliseksi. Kirjoittaminen oli oiva keino purkaa toimintakerran jälkeisiä tunteita ja ajatuksia. Positiiviseksi päiväkirjan pitämisen teki myös se, että olimme toimintakerroilla kiinnittäneet erilaisiin asioihin huomioita, jonka ansiosta saimme laajemmin käsitellä tapahtuneita asioita. Saimme kirjattua ylös keskustelun lisäksi toimintakertojen kulun, omia tunnetiloja sekä huomioita porinapiiriläisten käytöksestä. Päiväkirjan avulla pystyimme palamaan aina tarvittaessa takaisin toimintaan opinnäytetyötä kirjoittaessamme.

1.2 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää millainen tieto ja ymmärrys seurustelevilla kehitysvammaisilla pariskunnilla on ihmissuhteista ja seksuaalisuudesta. Opinnäytetyössämme selvitämme kehitysvammaisten ihmisten tietoa, mielipiteitä, kokemuksia ja käsityksiä aiheesta. Tarkoituksena oli saada arvokasta tietoa, jotta seksuaalikasvatusta ja neuvontaa voitaisiin kehittää sekä madaltaa kehitysvammaisten ihmisten kanssa työskentelevien kynnystä seksuaalisuuden puheeksi ottamisessa.

Tutkimuskysymyksiksi valitsimme:

1. Mitä kehitysvammaiset ihmiset ajattelevat seurustelusta, parisuhteesta ja seksuaalisuudesta?
2. Saavatko kehitysvammaiset ihmiset neuvontaa ja opastusta seksuaalisuuteen liittyen?

3. Millaista tietoa ja opastusta kehitysvammaiset ihmiset tarvitsevat seksuaalisuudesta?

1.3 Aineiston valinta ja analyysi

Tämä tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen. Lähtökohtana tällaiselle tutkimukselle on todellisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tarkoituksena on tarkastella tutkittavaa kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, eikä satunnaisotoksen avulla. Tapaukset ovat ainutlaatuisia, ja aineisto tulkitaan sen mukaisesti. Kvalitatiivisen tutkimuksen yksi tyypillisimmistä piirteistä on, että aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa, joissa ihminen toimii tiedon antajana. Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille. (Hirsjärvi & Remes & Sajaavaara 2010, 161, 164.)

Opinnäytetyönä järjestämäämme porinapiiriin osallistui asuinalueidemme seurustelevat ja parisuhteessa elävät kehitysvammaiset ihmiset. Alun perin pohdimme pitävämme porinapiiriä asuinalueidemme kaikille kehitysvammaisille ihmisille, tämä olisi kuitenkin laajentanut osallistujajoukon liian suureksi, jonka vuoksi rajasimme kohderyhmän.

Aineistonkeruumenetelmäksi toiminnalliseen opinnäytetyöhön valitsimme porinapiiriläisten haastattelun, havainnoinnin ja kyselyn. Haastattelu sopii tilanteisiin, joissa halutaan syventää saatavia tietoja, esimerkiksi perusteluja pyytämällä. Haastattelussa pystyy tulkitsemaan vastauksia enemmän kuin esimerkiksi postikyselyssä. Lisäksi ennen tutkimuksen aloittamista oli tiedossa, että tutkimuksen aihe tuottaa vastauksia monitahoisesti ja moniin suuntiin. (Hirsjärvi ym. 2010, 205.)

Haastattelutyypiksi muotoutui avoin haastattelu, joka on kaikista haastattelun muodoista lähimpänä keskustelua. Avoimelle haastattelulle on useita nimityksiä kuten vapaahaastattelu, syvähaastattelu, informaalinen haastattelu, ei-johdettu haastattelu ja strukturoimaton haastattelu. Avoimen haastattelun mukaisesti selvitimme porinapiiriläisten ajatuksia, mielipiteitä, tunteita ja käsityksiä. Avoin haastattelu antaa mahdollisuuden käsitellä asioita siinä järjestyksessä kuin ne aidossa keskustelussa tulevat vastaan. (Hirsjärvi ym. 2010, 209.)

Haastattelu voidaan toteuttaa yksilö-, pari- tai ryhmähaastatteluna. Tutkimuksessa voidaan käyttää myös eri haastattelumuotoja toisiaan täydentävinä. Tavallisin näistä on yksilöhaastattelu, me käytimme kuitenkin ryhmähaastattelua. Ryhmähaastattelussa saadaan tietoa usealta henkilöltä yhtä aikaa. Ryhmähaastattelu on toimiva vaihtoehto silloin kun epäillään, että haastattelu tilannetta arastellaan. Valitsimme ryhmähaastattelun, koska mielestämme piiriläiset ovat luontevampia ja vapautuneempia, kun haastatteluissa on useampi henkilö kerrallaan paikalla. Lisäksi ryhmähaastattelussa tulee enemmän keskustelua ajatuksista, joita yksilöhaastattelussa ei välttämättä olisi edes noussut esille. (Hirsjärvi ym. 2010, 210 - 211.) Porinapiirissä huomasimme, että avoimessa haastattelussa haasteeksi voi muodostua puhelias tai niukkasanainen haastateltava. Meidän rooli ohjaajina korostui piiriläisten ollessa niukkasanaisia, koimme keskustelun menevän meidän johdatteluksi.

Toiseksi aineistonkeruumenetelmäksi valitsimme havainnoinnin eli tarkkailun. Havainnoinnin avulla saadaan tietoa, toimivatko ihmiset niin kuin he sanovat toimivansa sekä voidaan saada välitöntä, suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Sen avulla päästään luonnollisiin ympäristöihin. Havainnointimenetelmä on erinomainen muun muassa vuorovaikutuksen tutkimuksessa samoin kuin tilanteissa, jotka ovat vaikeasti ennakoitavissa sekä nopeasti muuttuvia. Havainnointimenetelmä sopii myös silloin kun tutkittavilla on kielellisiä vaikeuksia tai kun halutaan saada tietoa, josta tutkittavat eivät mahdollisesti halua kertoa haastattelijalle suoraan kuten meidän opinnäytetyössämme seksuaalisuus oli tällainen aihe. (Hirsjärvi ym. 2010, 212 – 213.)

Havainnoinnin toteuttaminen on aikaa vievä, mutta sen avulla voidaan saada mielenkiintoista ja monipuolista aineistoa. Havainnointimenetelmiä on useita, jotka asettuvat kahden ääripään systemaattisen ja osallistuvan havainnoin välille. Meidän opinnäytetyössämme täyttyy osallistuvalla havainnoinnilla tyypillisimmät piirteet. Osallistuvassa havainnoinnissa on tyypillistä, että tutkija osallistuu tutkittavien ehdoilla heidän toimintaansa ja, että tutkimukset ovat yleensä kenttätutkimuksia. Havainnoitsijat pyrkivät usein pääsemään havainnoitavan ryhmän jäseneksi. Meille tämä ei tuottanut vaikeuksia, sillä olimme itse perustaneet havainnoitavan ryhmän ja olleet alusta asti mukana ryhmän toiminnassa. Meille muodostui omat roolit ryhmässä ja jaoimme omia elämänkokemuksia osallistuen ryhmän toimintaa tehden havainnoitaville kysymyksiä. (Hirsjärvi ym. 2010, 214 – 217.)

Keräsimme aineistoa myös kyselylomakkeella. Kyselyn tarkoituksena oli saada palautetta porinapiiristä ja toiminnastamme. Kyselylomakkeemme oli kontrolloitu, sillä ja-oimme kyselyn henkilökohtaisesti piiriläisillemme. Kyselyn luotettavuutta miettiessä pitää huomioida, ettemme voi olla varmoja, miten vakavasti vastaajat olivat suhtautuneet kyselyyn tai miten onnistuneita antamamme vastausvaihtoehdot olivat vastaajien näkökulmasta, toivoimme kuitenkin kaikkien vastanneen rehellisesti, sekä valinneen annetuista vaihtoehdoista eniten omaa mielipidettä ja kokemusta kuvaavan vaihtoehdon.

Aineistonkeruun jälkeen tehdään aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätökset. Ensimmäisenä vaiheena aineiston järjestämisessä on tietojen tarkistus, toisena tietojen täydentäminen ja kolmantena aineiston järjestäminen tiedon tallennusta ja analyysia varten. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston järjestyksessä on suuri työ. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa, erityisesti kenttätutkimuksissa, joissa aineistoa kerätään monissa vaiheissa ja usein rinnakkaisesti eri menetelmin kuten meidän opinnäytetyössämme haastatteluin ja havainnoiden avulla, analyysia ei tehdä vain yhdessä tutkimusprosessin vaiheessa vaan pitkin matkaa. Analysoimme ja keräsimme siis aineistoa samanaikaisesti. (Hirsjärvi ym. 2010, 221 – 223.)

Aineiston analyysissa käytimme ymmärrykseen pyrkivää lähestymistapaa, jossa käytetään tavallisesti laadullista analyysia ja päätelmien tekoa. Lisäksi laadullista aineistoa analysoidessa käytetään teemoittelua, tyyppittelyä, sisällönerittelyä, diskurssianalyysia ja keskusteluanalyysia. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston runsaus ja elämänläheisyys tekevät analyysivaiheen haastavaksi ja mielenkiintoiseksi. Aineistomme oli valtaisa sillä olimme olleet tapahtumien keskipisteessä ja käyttäneet monia menetelmiä. Keskusteluanalyysia käyttämällä selvisimme kuitenkin tästä urakasta. Keskusteluanalyysille on keskeistä, että puhujat keskenään luovat yhteisen vuorovaikutuksen. Analyysissä tarkkaillaan kysymysten esittämistä ja niihin vastaamista tai vastaamatta jättämistä, taukoja, hiljaisuuksia, naurahduksia, päällekkäisyyksiä ja muita äännähdyksiä, puheen suuntaamista osallistujille ja palautteen antamista. Keskusteluanalyysissä keskitytään kerättyyn aineistoon eikä tulkintoja yleensä haeta aineiston ulkopuolelta.

1.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Jokaisessa tutkimuksessa yritetään välttää virheiden syntymistä, mutta silti luotettavuus ja pätevyys saattavat vaihdella. Tämän takia kaikissa tutkimuksissa tulisi arvioida tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen luotettavuutta kohentaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Tutkimuksessa olisi hyvä kertoa aineiston tuottamisen olosuhteista selvästi ja totuudenmukaisesti. Luotettavuutta lisää tieto siitä, millä perusteella tutkija esittää tulkintoja ja mihin hän päätelmänsä perustaa. (Hirsjärvi ym. 2010, 231 - 232.) Olemme opinnäytetyössämme kuvailleet tarkkaan porinapiirikertojen tapahtumien kulun, esille nousseet asiat, käyttämämme materiaalit ja perustelleet esittelemämme tulkinnat ja päätelmät.

Opinnäytetyömme aiheen tiimoilta tulee kiinnittää huomiota eettisiin kysymyksiin, sillä seksuaalisuus ja ihmissuhteet ovat intiimejä ja henkilökohtaisia. Tärkeää on huomioida, että jokainen on yksilö ja kaikilla on sama ihmisarvo. Ihmisarvolla tarkoitetaan, että jokainen ihminen on arvokas ja jokaisella on oikeus elää hyvä ja arvokas elämä. (Hämäläinen 1993, 95.) Ketään ei pidä syrjiä ja kaikkien itsemääräämisoikeuksia tulee kunnioittaa sekä turvata asiakkaan yksityisyys.

Huomioimme eettisyyden opinnäytetyömme toiminnallisessa osuudessa, kerroimme etukäteen mitä olimme suunnitelleet, kerroimme, että teemme opinnäytetyön porinapiirin toteutuksesta. Tutkimuksemme eettisyyden takaa jokaisen avoimeen haastatteluun osallistuvan vapaaehtoisuus sekä sen toteutuminen nimettömänä. Ilmoitimme porinapiiriläisille ja heidän kanssaan työskenteleville henkilöille porinapiirien ajankohdat ja teemat. Näin porinapiiriläiset saivat valinnan mahdollisuuden saapua paikalle sekä valmistautua etukäteen seuraavaan kertaan.

Meitä opinnäytetyöntekijöinä sitoo salassa pidettävän aineiston osalta vaitiolovelvollisuus. Sen mukaan emme saa sivullisille ilmaista yksittäisten ihmisten ominaisuuksista, oloista tai taloudellisesta asemastaan saamiamme tietoja. Vaitiolovelvollisuus kuuluu itsestänselvyytenä myös yleiseen tutkimusetiikkaan. Lain mukaan henkilötietoja sisältävät aineistot pitää hävittää heti, kun niiden käyttötarkoitus on loppuun saatettu ja tutkimuksen oikeellisuus on tarkistettu. (Henkilötietolaki, Tietosuojavaltuutetun toimisto.)

Opinnäytetyössämme emme tuo esille porinapiiriläisten henkilötietoja. Työn valmistuksen jälkeen tuhosimme kyselylomakkeet sekä muistiinpanot. Opinnäytetyössä emme paljasta yhteistyötahoja joiden kautta porinapiiriläisemme ovat piiriin saapuneet. Emme myöskään paljasta työssämme porinapiirin toteutuspaikkaa, aikaa tai päivämääriä, jolloin porinapiiriä on pidetty, jotta piiriläisten yksilöllisyydet pysyvät mahdollisimman hyvin suojattuina.

2 RYHMÄTOIMINTA

2.1 Ryhmän kehittyminen

Ryhmässä viihtymiseen ja haluun panostaa ryhmän yhteistyöhön vaatii avointa kommunikaatiota sekä ymmärretyksi ja hyväksytyksi tulemistä. Ryhmän ilmapiiri on positiivinen ja lopputulos hyvä, kun mahdollisimman moni ryhmän jäsen hyväksyy toisensa ja kunnioittaa toisen antamaa panosta ryhmälle. Ihmisellä on tapana toimia tavalla, joka edistää hänen omia tavoitteita ja etuja. Ryhmätoiminnassa oman edun tavoittelu ei ole suotavaa, vaan tarvitaan yhteisiä pelisääntöjä jonka pohjalta toimitaan. Tällöin toiminta on yhdenmukaista, säännöt kertovat millainen toiminta on sallittua ja millainen ei ole sallittua. (Kataja & Jaakkola & Liukkonen 2011, 17 - 18.) Keskustelimme porinapiirin yhteisistä pelisäännöistä heti ensimmäisellä kokoontumiskerralla. Sovimme, että emme levittele porinapiirissä kuultuja asioita eteenpäin, annamme jokaiselle puheenvuoron ja kuuntelemme mitä toisilla on sanottavana. Usein porinapiirin aikana keskustelu meinasi karata muihin asioihin, joten sovimme että yritämme pysyä aiheessa josta kulloisellakin kerralla olimme keskustelemassa.

Muodostuessaan ryhmä käy läpi useita kehitysvaiheita, joihin vaikuttavat mm. ryhmän ikärakenne ja tavoitteet. Ryhmän kehitysvaiheita ovat muodostumisvaihe, kuohuntavaihe, yhdenmukaisuusvaihe, toimivan työskentelyn vaihe ja lopettamisvaihe. Ohjaajan on hyvä tiedostaa ryhmän eri vaiheet, tällöin hänen on helpompi ymmärtää ryhmän toimintaa. (Kataja ym. 2011, 24.)

Ryhmän kehitysprosessi alkaa **muodostumisvaiheella**, tuolloin uuden ryhmän jäsenet tutustuvat toisiinsa ja pohtivat yhdessä millaisia sääntöjä ryhmä tarvitsee. Tällöin muodostuu kuva ryhmästä ja jokaisen jäsenen omasta roolista. Toiminta on aluksi epävarmaa, toisten toimintaa tarkkaillaan ja testataan. Muodostusvaiheessa ohjaajalla on suuri rooli olla luomassa selkeitä pelisääntöjä ja turvallisuutta, kun ryhmä voi luottaa ohjaajaansa päästään nopeasti kiinni ryhmän toimintaan. Muodostumisvaiheesta edetään **kuohuntavaiheeseen** joka on ryhmän murrosikä, jäsenillä on erilaisia käsityksiä ryhmän toiminnasta ja alkuvaiheen hyvä ryhmähenki on kateissa. Kuohuntavaiheen yksi tehtävä on, että ryhmän jäsenet oppivat tuntemaan toisten persoonallisuuden piirteitä ja vuorovaikutustilanteissa syntyviä reagoimistapoja. Kuohuntavaiheessa syntyy helposti

ryhmän jäsenten välille liittoutumia eli kuppikuntia jotka ovat toisiansa vastaan. Kuppikunnat vastustavat ryhmän normeja ja yhtenäisyyttä ja pyrkivät puolustamaan yksilöllisyyttään. Kuohuntavaiheen yli pääseminen riippuu jäsenten yksilöllisistä piirteistä ja kyvyistä, sekä ohjaajan ryhmänohjaustaidoista. Ristiriidoista huolimatta ryhmä voi saavuttaa tavoitteensa ja päästä tehtävänsä toteuttamiseen. (Kataja ym. 2011, 24 - 25.)

Kuohuntavaiheesta ryhmä siirtyy **yhdenmukaisuusvaiheeseen** tuolloin jäsenet pääsevät yhteisymmärrykseen toiminnan etenemisestä ja heille muodostuu käsitys ryhmän yhteisöllisyydestä. Erimielisyydet pyritään selvittämään ja ryhmä palaa aikaisemmin sovittujen sääntöjen noudattamiseen ja yhteisten tavoitteiden työstämiseen. Ryhmän jäsenet tuntevat tässä vaiheessa toisensa, joten he voivat välttää ristiriitatilanteita ja keskittyä ryhmän perustehtävään. (Kataja ym. 2011, 25.)

Toimivan työskentelyn vaihe on ryhmän työskentelyssä tehokasta aikaa, ryhmän roolit ovat muotoutuneet toiminnan kannalta tarkoituksenmukaiseksi. Yksilöiden erilaisuutta hyödynnetään, jokainen ottaa vastuun tekemisistään ja yhteistyö on rakentavaa. Jokaisen ryhmän toiminta kuitenkin myös loppuu aikanaan. **Lopettamisvaihe** voi olla hyvin tunnepitoinen, sillä ryhmästä on mahdollisesti tullut tärkeä osa jäsenten elämää, monen voi olla vaikea luopua ryhmästä. (Kataja ym. 2011, 26.)

Porinapiirissä keskustelut tapahtuivat pitkälti meidän ohjaajien kautta. Pohdimme, ettei porinapiirissä tullut selkeästi esille ryhmänkehittymisen vaiheet. Porinapiiriläiset eivät mielestämme käyneet lävitse ristiriitoja tai muodostaneet kuppikuntia. Jokaisen jäsenen persoonallisuus ja omat tavat toimia tulivat esille, mutta meidän ohjaajien roolia oli suuri koko porinapiirin ajan. Porinapiirin lopettamisvaihe oli selkeästi esillä sillä piiriläiset kokivat luopumisen ”tuskaa”. He pyysivät useamman kerran että jatkaisimme toimintaa, kuitenkin toiveena oli että toiminta olisi jotain muuta kuin käsittelemäämme aihetta. He toivoivat, että kävisimme jatkossa muun muassa teatterissa ja yhdessä syömässä.

2.2 Ohjaajan rooli ryhmätyössä

Ryhmää perustaessa ohjaajalla tulee olla selkeä käsitys miksi hän haluaa perustaa ryhmän ja mitkä ovat ryhmän tavoitteet. Ryhmän niin sanottu punainen lanka eli perustehtävä on tärkeä olla selvillä uutta ryhmää aloittaessa ja toimintaa suunniteltaessa. Ryh-

mää perustaessa on hyvä pohtia kenelle ja miksi ryhmä perustetaan. Ryhmän jäseniä valitessa on huomioitava missä, milloin ja miten uudesta, alkavasta ryhmästä tiedotetaan ja kuinka sen jäsenet valitaan. On tärkeä pohtia ryhmän kokoa ja kuinka usein ja kuinka monta kertaa ryhmä kokoontuu ja missä kokoontuminen tapahtuu ja, että onko ryhmäläisten helppo tulla paikanpäälle. Ryhmän raha-asiat on syytä pohtia ennakkoon, kuinka paljon ryhmä tarvitsee rahaa ja kuka niistä vastaa. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 15, 20.)

Opinnäytetyön aiheen valinnan jälkeen meille oli selvää, että toteutamme yhteistyönä porinapiirin kehitysvammaisille ihmisille, jotka seurustelevat tai elävät parisuhteessa. Työmme punaisena lankana oli halu selvittää mitä kehitysvammaiset ihmiset itse ajattelevat seurusteluun ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Tutkimussuunnitelmassa pohdimme porinapiirin toteutukseen liittyviä asioita ja sovimme, että vastaamme itse kaikista kuluista joita porinapiiri mahdollisesti aiheuttaa. Emme halunneet porinapiiriläisille ylimääräisiä kuluja opinnäytetyömme vuoksi.

Ryhmän perustamista suunniteltaessa on huomioitava ohjaajan rooli ryhmätyöskentelyssä. Kuinka monta ohjaajaa ryhmä tarvitsee ja keitä he ovat, kenellä on päävastuu ryhmän ohjauksesta. Ryhmän työskentelyn rakennetta on myös hyvä pohtia ennakkoon. Kuinka kauaa yksi ryhmätapaaminen kestää ja millainen on sen sisältö, rakenne ja kulku. Ohjaajan on tärkeä valmistautua ryhmän tapaamiseen etukäteen, valmistella kokoontuminen jotta toiminnan eteneminen on sujuvaa. Aloituksessa on hyvä palautella mieliin myös edellisen tapaamisen anti. Ryhmänohjaajan on äärimmäisen tärkeä huolehtia myös omasta jaksamisesta, kuka tukee ryhmänohjaajaa ja vaatiiko se kustannuksia. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 21.)

Jokaisella ryhmänohjaajalla on oma persoonallinen tapansa ohjata ryhmää ja jokainen rakentaa oman tapansa pikkuhiljaa pitkän kehityksen tuloksena. Toimiva rooli ohjaajana syntyy oman persoonan ja ammatillisen kasvun kehityksen tuloksena. Ryhmänohjaajalta vaaditaan kolmea perusroolia; ryhmän johtajana toimimista, joka pitää sisällään ryhmän ilmapiirin ja normit, ohjaaja on ymmärtävä kuuntelija, jonka on huomioitava ryhmäilmiöt ja reflektointi, ohjaaja on myös vaikuttaja, muutostekijä joka ohjaa ryhmää tavoitteisiin. Ohjaajan rooli ryhmässä on riippuvainen eri tilanteista, onko ryhmä entuudestaan tuttu vai uusi ja mikä on ryhmän mieliala juuri kyseisenä päivänä. Toiminnallisissa ryhmätehtävissä ohjaajan rooli korostuu, toisinaan tarvitaan välitöntä puuttumista tilan-

teisiin ja toisinaan vetäytyminen taustalle on tarpeen. (Kataja ym. 2011, 27.) Meidän ryhmänohjaajien rooli oli keskeinen sillä porinapiiriläiset eivät olleet itse kovin aktiivisia toimijoita, he eivät keskustelleet keskenään oma-aloitteisesti vaan keskustelu ja tekeminen tapahtuivat porinapiirissä meidän ohjaajien kautta.

Pohdimme ennakkoon porinapiirin teemoja, mitä aihealueita haluamme käsitellä ja nostaa esille. Teimme valmisteluja eri teemojen suhteen ja pohdimme loogista etenemisjärjestystä. Huomioimme myös, että aina kaikki ei välttämättä mene suunnitelmien mukaan, kokoontumiskertoihin vaikuttaa moni asia muun muassa osallistujien määrä ja piiriläisten oma aktiivisuus. Jokaisen porinapiirikerran jälkeen jäimme yhdessä miettimään kuinka kyseinen kerta oli onnistunut ja mitä ajatuksia se meissä kummassakin herätti, toimimme tällä tavoin samalla toistemme tukijoina. Asia jota emme etukäteen huomanneet keskustella oli meidän oma rooli ohjaajina. Ensimmäisillä kerroilla porinapiiri eteni omalla painollaan, vuorottelimme puheissa ja teimme molemmat muistiinpanoja. Olisimme voineet heti alussa sopia tarkemmin meidän omista rooleista ohjaajina. Myöhemmin keskustelimme ennakkoon mistä osa-alueista kumpikin on vastuussa.

Jokaisella ryhmällä on oma tehtävä jonka pohjalta toimitaan. Toimivassa ryhmässä kaikki jäsenet tuntevat perustehtävän, jokaista ryhmän jäsentä kuunnellaan ja jokainen saa ilmaista tunteensa ja tuoda esille eriävätkin mielipiteet. Hyvässä ryhmässä ilmapiiri on vapaa ja luonteva, kaikilla sen jäsenillä on hyvä olla ja he tuntevat vastuun toisistaan ja koko ryhmästä. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 13, 15.) Usein porinapiirin aikana jouduimme kannustamaan piiriläisiä keskusteluun ja omien mielipiteiden ilmaisuun. Oman mielipiteen sanominen ei ollut heille helppoa. Jos yksi rohkaistui sanomaan mielipiteensä, niin muut olivat hänen kanssaan samaa mieltä. Usein porinapiirin aikana osalla piiriläisistä ilmeni keskittymisen vaikeuksia. Heillä oli helpompi keskittyä muihin asioihin kuin käsiteltäviin teemoihin. Pohdimme, että oliko kyseessä vaikea aihe vai johtuiko käyttäytyminen jostain muusta syystä kuten oman puheenvuoron odottamisesta.

3 SEKSUAALISUUS

3.1 Seksuaalisuuden määrittely ja seksuaalioikeudet

Seksuaalisuus on syntymästä saakka jokaisen ihmisen keskeinen ominaisuus. Sukupuolisuutemme on tärkeä komponentti, miten itse koemme sukupuolemme ja kuinka meitä arvioidaan tyttönä ja poikana sekä naisena että miehenä. Seksuaalisuuteen kuuluu mielenkiinto omaa kehoa ja toisen sukupuolen erilaista kehoa kohtaan. (Kontula 2008, 41). Seksuaalisuutta voidaan määrittellä monin eri tavoin. Ihmisen elämäkatsomuksella ja uskontokunnalla on vaikutusta seksuaalisuuden määrittelyyn. Määrittelyn lähtökohtana voi esimerkiksi olla biologia, psykologia tai sosiologia, asiaa voidaan tarkastella myös eettisestä, juridisesta ja terveyden näkökulmasta. Seksuaalisuutta voidaan sanoa olevan kaikki se aistillisuus ja mielihyvä, jotka liittyvät ihmisyyteen, ihmisen fyysiseen, psykiseen, sosiaaliseen ja henkiseen minään. Perhe, ympäröivä yhteiskunta ja kulttuuri vaikuttavat käsitykseemme seksuaalisuudesta. Jokainen luo itse yhdessä läheistensä kanssa oman ja lähiyhteisönsä seksuaalikulttuurin. (Bildjuschkin & Malberg 2002, 17 - 18.)

Maailman terveysjärjestö WHO:n laajempi ehdotus seksuaalisuuden määrittämiseksi

”Seksuaalisuus on keskeinen osa ihmisyyttä kaikissa elämän vaiheissa, ja se käsittää sukupuolen, seksuaali-identiteetin ja sukupuoliroolit, seksuaalisen suuntautumisen, erotiikan, mielihyvän, sukupuolisuhteet ja lisääntymisen. Seksuaalisia kokemuksia ja seksuaalisuuden ilmenemismuotoja ovat ajatukset, fantasiat, halut, uskomukset, asenteet, käyttäytyminen, seksuaalisuuden harjoittaminen, roolit ja suhteet. Vaikka seksuaalisuus voi pitää sisällään kaikki nämä ulottuvuudet, ihminen ei aina koe tai ilmennä niitä kaikkia. Biologiset, psykologiset, sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, eettiset, lailliset, historialliset, uskonnolliset ja hengelliset tekijät vaikuttavat vuorovaikutuksessa seksuaalisuuteen.” (Seksuaalisuuden standardit Euroopassa 2010, 16).

Käsittelimme porinapiirissä WHO:n määritelmän mukaisia seksuaalisuuden osa-alueita. Ihmisen tulee itse saada muodostaa oma käsitys omasta seksuaalisuudesta ja seksuaalisuudesta yleensä. Seksuaalisuus on kokemuksellinen asia. Oman seksuaalisuuden kokeminen myönteisenä ja hyväksyttävänä asiana on tärkeä osa ihmisen hyvinvointia ja

terveenä olemista. Elämäntilanteiden ja terveydentilan muuttuminen ei saisi vaikuttaa ihmisen mahdollisuuteen tehdä omaa seksuaalisuutta koskevia päätöksiä. Parhaimmillaan seksuaalisuus itselle sopivana koettuna antaa voimavaroja ja parantaa itsetuntoa ja itsekunnioitusta. (Bildjuschkin & Malberg 2002, 18.)

Seksuaalioikeudet perustuvat Kansainvälisen perhesuunnittelun järjestöjen liiton (International Planned Parenthood Federation, IPPF) vuonna 1995 laatimaan seksuaali- ja lisääntymisoikeuksien peruskirjaan sekä peruskirjan pohjalta vuonna 2008 laadittuun seksuaalioikeuksien julistukseen. (Korhonen & Lipsanen & Yli-Räisänen 2009, 4 – 5.)

YK:n ihmisoikeusjulistukseen pohjautuen on määritelty kymmenen seksuaalioikeutta, jotka kuuluvat kaikille ihmisille:

1. *Oikeus tasa-arvoon ja yhtäläiseen lainsuojaan sekä kaiken syrjinnän kieltäminen*
2. *Osallistumisoikeus sukupuolesta riippumatta*
3. *Oikeus elämään, vapauteen, turvallisuuteen ja ruumiilliseen koskemattomuuteen*
4. *Oikeus yksityisyyteen*
5. *Itsemääräämisoikeus ja oikeus sen tunnustamiseen lain edessä*
6. *Oikeus ajattelun- ja sananvapauteen*
7. *Oikeus terveyteen sekä oikeus hyötyä lääketieteen kehittämisestä*
8. *Oikeus koulutukseen ja tietoon*
9. *Oikeus päättää naimisiinmenosta ja lasten hankkimisesta*
10. *Oikeus vaatia selityksiä ja korvauksia seksuaalioikeuksien loukkauksista*

Edellä mainituilla seksuaalioikeuksilla tarkoitetaan yksilöiden ja parien oikeuksia päättää tietoisesti ja vastuullisesti omaan seksuaalisuuteensa liittyvistä asioista. (Korhonen ym. 2009, 4 – 5.) Seksuaalioikeudet ovat toimineet lähtökohtana koko opinnäytetyöllemme ja olemme omalla toiminnallamme pyrkineet edistämään näiden oikeuksien toteutumista. Halusimme selvittää työssämme ovatko nämä oikeudet toteutuneet. Kivijalkana toiminnallemme on erityisesti ollut seksuaalioikeuksien kohta kahdeksan, jonka mukaan kaikilla on oikeus koulutukseen ja tietoon.

3.2 Seksuaalikehitys

Seksuaalinen kehitysprosessi tapahtuu vähitellen ihmisen kasvaessa lapsesta aikuiseksi. Seksuaalinen kehitys voi aiheuttaa hämmennystä ja se voi tapahtua hyvinkin epätasaisesti ja pyrähdyksittäin. Seksuaalikehitys tapahtuu kolmen eri kerroksen portaittaisena tapahtumana. Kehitys tapahtuu järjen (kognition), tunteen (emootion) ja biologian (fyysisen) kerroksilla. Jokainen kerros on tärkeä ja yksilöllinen. Kasvaminen tasapainoiseksi ihmiseksi edellyttää kaikkien kerroksien kanssa pärjäämistä. (Kortenniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 17).

Järjen kerros pitää sisällään asenteiden muokkautumisen, asioiden tietämiseen pohjautuvan käsittelyn, uskomukset, kokemukset, oppimisen ja päätöksentekokyvyn sekä harjonta- ja riskinarviointikyvyn. Tietoinen prosessointi tapahtuu järjen kerroksella. Tunteen kerroksella käydään läpi ihastumisia ja rakastumisia. Tällöin rakennetaan unelmia, mutta kohdataan myös pettymyksiä. Rakkauden unelmat ja pettymykset tuovat mukanaan tunnekuohuja, jotka on hyvä käydä rauhassa läpi jotta itsearvostus ja itseymmärrys kasvavat ja vahvistuvat. Biologian kerroksella tapahtuu kasvaminen ja kehittyminen lapsesta murrosiän kautta sukukypsäksi aikuiseksi. (Kortenniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 17 - 18).

Seksuaalikehitystä voidaan selkeyttää seksuaalisuudenportaat mallin avulla. Seksuaalisuudenportaat kuvaavat ihmisen hitaasti kypsyviä valmiuksia rakkauden ja seksuaalisuuden yhdistämisestä ja seurusteluun kypsymisestä. Vauvana, jo ennen portaiden alkua tapahtuu tärkeää itsetunnon ja kehonkuvan rakentumista. Kehitystä tapahtuu myös portaiden jälkeen, koko ihmisen elämän ajan. Portaat kuvaavat seksuaalikehitystä ikä vuosittain, kypsyminen etenee kuitenkin hyvin yksilöllisesti, toisilla hitaammin kuin toisilla. (Kortenniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 22.) Seuraavaksi kuvaamme seksuaalisuuden portaiden yhdeksää eri vaihetta.

1. vanhempien ihailu

2 – 6-vuoden iässä lapsi rakastuu lähipiiriin kuuluvaan aikuiseen. Yleensä tytöt aikovat mennä naimisiin isän ja pojat äidin kanssa. Tällöin lapsi myös kiinnostuu omasta alkuperästään. Tässä iässä opitaan arvoja ja asenteita omasta sukupuolesta.

2. Idoli ihastuttaa

Ihminen rakastuu johonkin hyväksytyyn kohteeseen ja yleensä tämä tapahtuu 6 – 12-vuoden iässä. Ihastumisen kohde on yleensä lähipiirin ulkopuolinen, aikuinen ihminen esimerkiksi julkisuuden henkilö, opettaja. Tällä portaalla alkaa pikkuhiljaa kehittyä seksuaalisuuden fantasiatila.

3. Tuttu, mutta salattu

Tällä portaalla opetellaan hallitsemaan omaa käyttäytymistä ja tunteita. Ihastumisen kohde on lähipiirin tuttu henkilö, ihastumista ei kerrota, eikä ihastusta osoiteta asianosaiselle itselleen. Tuttu, mutta salattu – portaalla ollaan yksilöstä riippuen 13 – 18-vuotiaana, toisille porras on ajankohtainen jo aikaisemmin.

4. Tuttu ja kaverille kerrottu

Tällä portaalla ihastumisenkohde uskalletaan antaa kaverille arvioitavaksi, samalla opiskellaan ystävyyttä. Eteenpäin siirtymisessä auttavat ystävän tuki ja omien tunteiden hyväksyntä. Tämä tapahtuu yleensä 10 – 14 -vuotiaana.

5. Tykkään sinusta

Ihastumisen kohde saa tietää ihastumisesta. Oleellista tällä portaalla on että ihminen kestää sen, että ihastuksen kohde tietää olemassa olevasta tunteesta. Tässä iässä, 10 – 15, alkaa myös kehossa tapahtuvat murrosiän muutokset.

6. Käsi kädessä

Ihastuminen on molemminpuolista ja se halutaan näyttää koko maailmalle. Tällöin pidetään kädestä kiinni ja ollaan lähekkäin, mutta ei välttämättä uskalleta vielä puhua keskenään. Tällöin opetellaan käsittelemään eron aiheuttamia pettymyksiä ja hylätyksi tulemistä. Tällä portaalla ollaan 12 – 16-vuoden iässä.

7. Suudellaan

Suudellaan – portaalla ollaan usein 14 – 18-vuotiaana. Tällöin opetellaan itsensä hillintää ja kumppanin kunnioitusta. Hellyyden osoitus tapahtuu rajatulla alueella, suun ja kaulan alueella. Rajojen ulkopuolelle ei vielä tohdita mennä. Seksuaalista kiihottumista kuitenkin tapahtuu.

8. Mikä tuntuu hyvältä?

Kumppanin kanssa tutkitaan mikä tuntuu hyvältä itsestä ja toisesta. Tavoitteena ei vielä ole yhdyntä, vaan toisten hyväily, kehojen keskustelu ja viestintä, jaettu seksuaalinen nautinto. Tällä portaalla ollaan yleensä 15 – 20 vuoden iässä.

9. Rakastellaan

Ihminen on keskimäärin 16 – 25-vuotiaana valmis kohtaamaan kumppanin, jonka kanssa on valmis kokeilemaan yhdyntää. ”Ihmisellä tulisi olla myös riittävästi kehittynyt järjen kerros: tarvittava tieto ja taito seksiriskeistä ja niiltä suojautumiselta, vastuuntunto, empatia, ja kunnioitus kumppania kohtaan sekä valmiudet käyttää tietotaitoaan.” (Kortenniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 19 – 21.)

Seksuaalisuuden portaat eivät kosketa vain alle 25-vuotiaita vaan ne ovat myös osa aikuisen elämää. Jokaisessa uudessa suhteessa ihminen käy seksuaalisuuden portaat läpi uudelleen arvioiden omaa viehätysvoimaa ja rakkauden kestoa. Seksuaalisuuden portaat vaikuttavat ihmisen elämän kaikissa rakkaussuhteissa, ne ovat tunnelmia, tekoja ja tilanteita. (Kortenniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 175, 177.) Seksuaalikehityksen toteutumisesta porinapiiriläistemme kohdalla emme voi varmaksi sanoa, ovatko he käyneet näitä vaiheita läpi kasvaessaan lapsesta aikuiseksi ja, että millä portaalla he ovat tällä hetkellä. Voimme vain pohtia ovatko he esimerkiksi saavuttaneet yhdeksännen portaan vai onko heidän seksuaalikehityksensä jollain muulla portaalla.

3.3 Seksuaalikasvatus

"Seksuaalikasvatuksella tarkoitetaan seksuaalisuuden kognitiivisten, emotionaalisten, sosiaalisten, vuorovaikutteisten ja fyysisten näkökohtien oppimista." Se alkaa varhais-

lapsuudessa ja jatkuu aina aikuisuuteen asti. Seksuaalikasvatus antaa tiedot, taidot ja positiiviset arvot seksuaalisuudesta, joita tarvitaan ymmärtääkseen ja nauttiakseen seksuaalisuudesta. Seksuaalikasvatusta tarvitaan myös luomaan turvallisia ja tyydyttäviä ihmissuhteita, vastuun ottamisesta oman ja muiden seksuaaliterveydestä ja hyvinvoinnista. (Seksuaalisuuden standardit Euroopassa 2010, 19.) ”Seksuaalikasvatus on ihmisen kasvun ja kehityksen tukemista sukupuolisena ja seksuaalisena yksilönä”. Lähtökohtana on, että ihminen on seksuaalinen yksilö jolla on seksuaaliset tunteet, halut ja tarpeet, sekä oikeus seksuaalisuuteen. Seksuaalikasvatusta on muodollista ja epämuodollista. (Karanka Irene 2001, osa 2, 11.)

Muodollinen seksuaalikasvatus pitää sisällään suunnitellun, tietoisien, tarkoituksellisen, ja tavoitteellisen toiminnan, jota toteutetaan ohjauksen, opetuksen, neuvonnan ja valistuksen avulla ja kautta. Epämuodollinen seksuaalikasvatus tapahtuu ihmisen sosiaalisessa ympäristössä sekä tahattomasti, että tahallisesti. Välitämme jokainen omalla olemuksella ja asenteella erilaisia käsityksiä seksuaalisuudesta. Aikuinen siirtää omat seksuaaliasenteensa lapsiin. Lapset oppivat aikuisilta, onko seksuaalisuus luonnollinen ja myönteinen asia vai jotain kielteistä, torjuttua ja vaiettua. (Karanka 2001, osa 2, 11.) Pohdimme kuinka piiriläisten lapsuudessa seksuaalisuuteen on suhtauduttu, ovatko he saaneet luonnollisen ja myönteisen kuvan seksuaalisuudesta vai onko se ollut vaiettu asia. Tartuimme opinnäytetyössämme seksuaalisuus-aiheeseen juuri sen haasteellisuuden ja puheeksi ottamisen vaikeuden vuoksi. Omalla olemuksellamme ja toiminnallamme olemme pyrkineet tuomaan porinapiirissä esille seksuaalisuuden luonnollisuutta. Seksuaalisuudesta voi puhua, eikä siitä tarvitse vaieta.

Seksuaalikasvatuksen tavoitteena on ihmisen sosiaalistuttaminen kulttuuriin ja yhteiskunnan hyväksymään seksuaalisuuteen. Tavoitteena on poistaa seksuaalisuuteen liittyviä myyttejä ja ennakkoluuloja, vahvistaa ja tukea sukupuoli- ja seksuaali-identiteetin kehitystä, edesauttaa oman seksuaalisuuden hyväksymistä, vahvistaa kykyä puolustaa omia oikeuksia ja omaa yksityisyyttä, vahvistaa itsetuntoa, edistää vastuullista seksuaalikäyttäytymistä, edistää valmiuksia ja taitoja tehdä harkintaan ja tietoon perustuvia päätöksiä. (Karanka 2001, osa 2, 25.) Näitä asioita korostimme toiminnallisessa opinnäytetyössämme.

Seksuaalikasvatuksen tavoitteena on myös edesauttaa ihmisen monipuolista seksuaalielämää, lisätä suvaitsevuuutta, helpottaa kommunikointia seksuaalisuuteen liittyvissä

kysymyksissä, lisätä kumppanin huomiointia, lisätä ymmärrystä siitä mitä seksuaalisuus merkitsee ja että se on osa arkipäiväistä elämää. Seksuaalikasvatus lisää tietoisuutta omien tekojen seuraamuksista ja edistää ymmärrystä, että ihminen on itse vastuussa omasta seksuaalisesta käyttäytymisestä. Seksuaalikasvatus kehittää vanhempien ja lasten kasvattajien kasvatustaitoja, ehkäisee hyväksikäyttöä, sekä poistaa syyllisyyttä ja ahdistusta. Seksuaalikasvatuksen tarkoituksena on tukea ihmisen omaa yksilöllistä seksuaalisuutta. (Karanka 2001, osa 2, 25.)

3.4 Ikääntyvien seksuaalisuus

Seksuaalisuus on osa ihmisen minuutta ja sitä se on myös ihmisen ikääntyessä. Seksuaalisuus ei vähene tai häviä iän mukana. On vaikea määritellä minkä ikäinen on ”ikäntyvä” tai ”vanha” seksuaalisuuden saralla. Ikääntyvän seksuaalisuuteen vaikuttavat seksuaalisuuden aktiivisuuden taso koko elämän aikana. Fyysinen ja psyykinen terveys ja sairaudet, minäkuva ja itsearvostus, sekä sosiaaliset tekijät vaikuttavat kaikki seksuaalisuuden aktiivisuuden tasoon. (Kiviluoto 2000, 307 - 308.)

Suomalaisten seksuaalisuus FINSEX – tutkimushanke on seurannut vuosikymmeniä suomalaisten seksuaalielämässä tapahtuvia muutoksia. Tutkimushankkeen seurannan kohteena ovat muutokset joita tapahtuu seksuaaliasenteissa, seksuaalisessa halussa, seksuaalisessa käyttäytymisessä, seksuaaliongelmista ja seksuaalisessa nautinnossa. (Suomalaisten seksuaalisuus FINSEX – tutkimushanke.)

FINSEX -tutkimuksen mukaan ikääntyminen ei itsessään vähennä seksuaalisia haluja jos ihmisellä on kumppani ja hän on suhteellisen terve ja toimintakykyinen. Seksuaaliasioiden arvostus, hyvä seksuaalinen itsetunto ja seksuaalisesti taidokas kumppani edistävät tyydytystä tuottavan seksuaalielämän jatkamista pitkälle vanhuuteen. Seksuaalisten toimintojen jatkaminen vanhuuteen asti voi olla sekä miehille että naisille terapeutista. Se on myös tärkeä keino ilmaista toiselle ihmiselle rakkautta ja huolenpitoa. (Kontula 2008, 202, 205.)

Seksuaalielämää ikääntyvillä voi koetella pitkään kestänyt parisuhde. Seksuaaliset halut voivat laimentua läheisyyden ja kumppanuuden vuorovaikutuksen ollessa monotonista ja ennalta arvattavaa. Suurimpana huolena ikääntyvillä miehillä on, että miten säilyttää

erektiokyky, naisten ongelmana vastaavasti on aviosuhteeseen liittyvät ongelmat. Miehillä ikääntyminen ja siihen liittyvien sairauksien lisääntyminen uhkaavat seksuaalista suorituskykyä. Eri lääkkeet voivat aiheuttaa seksuaalista haluttomuutta. Vaikka suhteen seksuaalinen aktiivisuus olisikin päässyt vähän hiipumaan, parisuhde voi olla ikävaiheeseen kuuluvista ongelmista huolimatta onnellinen. (Kontula 2008, 204 - 205.)

4 KEHITYSVAMMA JA SEKSUAALISUUS

4.1 Kehitysvammaisuuden määrittely

American Association on Intellectual and developmental Disabilities eli AAIDD:n määritelmän mukaan kehitysvammaisuus tarkoittaa tämänhetkisen toimintakyvyn huomattavaa rajoitusta. Sille on ominaista merkittävästi keskimääräistä heikompi älyllinen suorituskyky, johon samanaikaisesti liittyy rajoituksia kahdessa tai useammassa seuraavista adaptiivisten taitojen yksilöllisesti sovellettavista osa-alueista: kommunikaatio, kotona asuminen, itsestä huolehtiminen, sosiaaliset taidot, yhteisössä toimiminen, itsehallinta, terveys ja turvallisuus, oppimiskyky, vapaa-aika ja työ. (Kaski ym. 2009, 17.)

Kehitysvammaisuus tarkoittaa tiettyä heikentyneen toimintakyvyn tilaa, joka esiintyy suhteessa yhteisöön, tulee ensimmäisen kerran esiin lapsuusiässä ja jossa älyllisten toimintojen rajoituksiin liittyy adaptiivisten taitojen puutteita. Kehitysvammaisen henkilön toimintakyvyn taso voidaan määrittellä vasta, kun tunnetaan hänen yksilölliset edellytyksensä ja ymmärrettävä yksilön oman ja hänen sosiaalisen ympäristönsä rakenne ja odotukset. Kehitysvammaisuuden määrittelyn kannalta kaikkein oleellisimpia sosiaalisen suoriutumiskyvyn osatekijöitä ovat älylliset tekijät, joihin kuuluu sekä käytännöllinen että sosiaalinen älykkyys. Nämä kaksi ovat ne inhimilliset edellytykset, jotka muodostavat adaptiivisten taitojen perustan. (Kehitysvammaliitto ry 1995, 20 - 22.)

Henkilö on kehitysvammainen, kun erityisesti älylliset rajoitukset vaikeuttavat hänen selviytymistään tavanomaisista päivittäisistä elämän haasteista yhteisössä. Kehitysvammaisille myönteiset ympäristöolosuhteet tarkoittavat elinympäristöä, joka on samanlainen kuin heidän ikätovereillaan ja vastaa heidän omaa sosiaali- ja kulttuuritaustansa. Tällaisessa elinympäristössä kehitysvammainen henkilö pystyy todennäköisesti parhaiten saavuttamaan ihanteellisen vuorovaikutussuhteen ja tuottavuuden tason ja osallistumaan mahdollisimman täysipainoisesti yhteisön elämään. Kehitysvammaisen suotuisilla ympäristösuhteilla on kolme tärkeää ominaisuutta: ne tarjoavat hänelle tilaisuuksia tarpeidensa tyydyttämiseen; ne lisäävät hänen hyvinvointiaan fyysisillä, sosiaalisilla, aineellisilla ja kognitiivisilla elämänalueilla ja ne antavat hänelle tunteen olosuhteiden vakiintuneisuudesta, ennustettavuudesta ja hallittavuudesta. Tämä osoittaa älyllisten rajoitusten suhteellisen merkitsevyyden, mikä tarkoittaa sitä, että rajoitusten mer-

kitsevyys riippuu ympäristön asettamista vaatimuksista. (Kehitysvammaliitto ry 1995, 22 - 23.)

Kehitysvammaisuuden syytausta vaikuttaa kehitysvammaisten ihmisten ikääntymiseen. Kehitysvammaiset henkilöt voivat säilyttää kognitiivisen toimintakykynsä korkeaan ikään samalla tavoin kuin muukin väestö silloin kun syytaustaan ei liity normaalia aikaisempi vanheneminen. ”Psyykinen vanheneminen ilmenee muistin, oppimisen, luovuuden, älykkyyden ja persoonallisuuden muutoksina, mutta ihmisen psyykkisten ja fyysisten toimintojen välillä on tiivis vuorovaikutus.” Kun ihminen sairastuu fyysisesti, myös hänen psyykinen toimintakykynsä kärsii. (Kaski ym. 2009, 235 - 237.)

Kehitysvammaisten henkilöiden ikääntymisen alkamisesta ei ole yksimielisyyttä edes kalenteri-ian mukaan määriteltynä. Kansainvälisessä kirjallisuudessa raja vaihtelee 40 vuodesta 75 vuoteen. Suomessa luokitellaan 40 vuotta täyttäneet kehitysvammaiset vanhuksiksi. (Ikääntymisen määrittely.) Porinapiiriläisten keski-ikä oli 57,6 vuotta joten koimme voivamme puhua ikääntyvien kehitysvammaisten seksuaalisuudesta edellä olevan määrittelyn mukaisesti.

Subjekttiivisen tai kulttuurisen iän määrittelyn perusteella kehitysvammaisen henkilö saattaa olla kalenteri-ikänsä nuorempi, lapsenomainen. Fysiologisen iän määrittelyssä sekoittuvat kehitysvammaisuuteen liittyvät toimintakykyvaikeudet sekä iän mukanaan tuomat muutokset, avun tarve. Näiden määrittelyiden mukaan fysiologinen ikä voi olla kalenteri-ikää korkeampi. (Ikääntymisen määrittely.)

4.2 Kehitysvammaisen henkilön seksuaalisuus

Kehitysvammaisen fyysinen seksuaalinen kehitys on samanlaista kuin kenellä tahansa, mutta se voi tapahtua hieman myöhemmässä iässä. ”Kiinnostus toista sukupuolta kohtaan herää yleensä hieman tavallista myöhemmin.” Seksuaalinen käyttäytyminen ei aina vastaa ikätasoa, vaan se voi jäädä varhaisempaan vaiheeseen. Kehitysvammaisuuden tasosta riippuu kuinka kehitysvammaisen henkilö ilmaisee seksuaaliset tarpeensa. Toisille riittää läheisyys ilman näkyvää seksuaalisuutta, kun taas toisille kumppanin löytyminen ja seksuaalisten tarpeiden tyydyttäminen on tärkeää. Kaikki eivät kuitenkaan

osaa tai pysty ilmaisemaan seksuaalisia tarpeitaan sopivana pidetyllä tavalla, joka voi näkyä seksuaalisena jännittyneisyytenä ja masturbaatio ongelmina. (Kaski & Manninen & Mölsä & Pihko 2001, 253.)

Seksuaalisuus on jokaisen ihmisen perustarve, seksuaalisuuteen kuuluvat hellyys, aistillisuus, yhteenkuuluvuus, kontaktit, lämpö, läheisyys, fyysinen tyydytys, avoimuus ja turvallisuuden tunteet. Kaikilla, myös vammaisilla ihmisillä on oikeus saada tietoa seksuaaliseen käyttäytymiseen liittyvistä biologisista ja sosiaalipsykologisista asioista. Tätä tietoa pitää olla myös tarjolla ihmisen elämänkaaren eri vaiheissa. Seksuaalisuus on kokemista ja tuntemista, vaikeakaan fyysinen vamma ei ole este näiden kokemiselle. ”Niin vaikeaa vammaa ei ole, että se estäisi omasta seksuaalisuudesta nauttimisen”. Jokainen vamma on kuitenkin aina yksilöllinen ja on selvitettävä mitä vaikutuksia sillä on seksuaalisuudelle ja sukupuolielämälle. On löydettävä oma yksilöllinen tapa nauttia seksuaalisuudesta. (Karkaus-Rikberg 2000, 293, 299, 302, 304.)

Monet tekijät vaikuttavat siihen miten kehitysvammaisen ihminen tunnistaa ja toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan. Asumisenmuoto ja liikkumismahdollisuudet vaikuttavat kuinka ihminen voi tavata muita ihmisiä, solmia ystävyys- ja seurustelusuhteita. Asenneilmastolla on myös suuri merkitys kehitysvammaisen seurustelusuhteiden luomiselle ja oman seksuaalisuuden toteuttamiselle. Ihmisillä on syvään juurtunut uskomus, että seksuaalisuus kuuluu vain nuorille, kauniille, terveille ja vammattomille ihmisille. Seksuaalisuus on kokemuksellinen asia, eikä vaikeakaan fyysinen vamma estä seksuaalisuuden kokemista. (Ilmonen Tuisku 2001, osa 1, 129.)

Kehitysvammaiset ihmiset tarvitsevat omasta naisellisuudestaan ja miehisyydestään positiivista palautetta. Heidän itsearvostus ja itsetuntonsa voivat olla tavallista heikompia. Heillä voi olla myös kokemuksia ja kuvitelmia omasta kelpaamattomuudestaan. Näistä syistä johtuen oma seksuaalisuus voidaan kieltää kokonaan, seksuaalisuudesta voi tulla alue joka ei heille kuulu. Vammaisia ihmisiä tulee rohkaista oman viehätysvoimansa käyttöön, myös he ovat seksuaalisesti viehättäviä. (Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma 2006, 30, 32).

Porinapiirissä pyrimme rohkaisemaan jokaista piiriläistä nauttimaan omasta viehätysvoimastaan. Jokainen ihminen tarvitsee positiivista ja aitoa palautetta sekä rohkaisua omasta itsestään ja viehätysvoimastaan. Piiriläiset tulivatkin hyvin iloiseksi kun saivat

kertoa esimerkiksi käyneensä parturissa tai kampaajalla. Heille oli tärkeää tulla huomautuksi uuden kampauksen tai ehostuksen johdosta.

5 OPINNÄYTETYÖN TOIMINTAKERTOMUS

5.1 Toiminnan aloittaminen

Opinnäytetyömme tekeminen alkoi tammikuussa 2011 yhteisen aiheen ja linjauksen valinnalla. Päädyimme seksuaalisuusaiheeseen toiminnallisen opinnäytetyön muodossa. Päätimme pitää porinapiiriä seurusteleville ja parisuhteessa eläville kehitysvammaisille ihmisille. Olimme yhteydessä asuinkuntiemme asumisyksiköiden vastaaviin työntekijöihin opinnäytetyömme aiheesta.

Saatuamme tutkimussuunnitelman valmiiksi, teimme tiedotteen jossa oli tietoa porinapiiristä sekä meidän yhteystiedot. Tiedotetta jaoimme kuntien asumisyksiköiden kehitysvammaisille ihmisille. Kävimme myös itse tiedottamassa porinapiiristä. Esitteimme suunnitelmiamme ja kartoitimme tulevien osallistujien toiveita toteutuksesta ja kokoontumistiloista. Tiedottaessamme porinapiiristä esille nousi kiinnostuksen lisäksi myös epäilyä suunnitelmiamme kohtaan, yksi läsnäolija totesi rakkausasioden olevan yksityisiä, eivätkä ne kuulu muille. Korostimme, että osallistuminen ja asioista keskusteleminen ovat vapaa-ehtoista, ketään ei pakoteta mihinkään. Meille oli alusta asti selvää, että pyydämme porinapiiriimme asiantuntijan kertomaan seksuaalisuudesta, sillä koimme, ettei meillä opiskelijoina ollut tarpeeksi tietotaitoa kertoa porinapiiriläisille mm. sukupuoliyhteydestä. Olimme yhteydessä seksuaalineuvojaan, joka lupautui tulemaan porinapiiriimme asiantuntijan ominaisuudessa.

Aloitimme porinapiirin aina kahvittelun merkeissä sillä se loi mielestämme rennon ilmapiirin keskustelulle. Kahvittelun jälkeen aloitimme itse porinapiirin, aloituksessa virittäydyimme pääteemaan ja kertasimme myös edellisen kerran aihetta ja antia. Kun olimme saaneet aloituksessa hyvät eväät vuorovaikutukselle, oli meidän sujuvaa jatkaa valmiiksi suunnittelemamme rungon pohjalta. Jokaisen tapaamisen lopuksi kävimme läpi seuraavan kerran teeman ja päätimme porinapiirin vapaaseen keskusteluun.

Porinapiiri muodostui seitsemästä jäsenestä, viidestä osallistujasta ja meistä kahdesta ohjaajasta. Porinapiiriläiset olivat kaikki vuorovaikutustaitoisia, he pystyivät kommunikoimaan puhumalla. He olivat omatoimisia ja suhteellisen itsenäisiä.

Suunnittelimme rungon, jossa näkyy jokaiselle porinapiiri kerralle oma teema ja tavoite. Suunnitelman pohjalta teimme tarkemman aikataulun etenemisen helpottamiseksi.

TOTEUTUS-KERTA	TEEMA	TAVOITE	OSALLISTUJAT
1.	Tutustuminen	Tutustuminen, seurustelu ja parisuhde käsitteiden aukaiseminen	5 + 2 (ohjaajat)
2.	Hygienia	Selvittää ja antaa tietoa hygienian merkityksestä	4 + 2
3.	Parisuhteen arki	Toiminnallisoin keinoin selvittää ja antaa tietoa mitä parisuhteen arki voi pitää sisällään sekä mitä kaikkea yhdessä voi tehdä	5 + 2
4.	Tarinateltoa	Tarinoiden avulla synnyttää keskustelua ja ajatuksia erilaisista seurusteluun liittyvistä teemoista	4 + 2
5.	Asiantuntijan vierailu	Antaa tieto seksuaalisuudesta	5 + 2
6.	Lopetus	Muistella kevään aikana porinapiirissä käsiteltyjä teemoja ja päättää porinapiiri	5 + 2

5.2 Ensimmäinen kerta; Tutustuminen

Ensimmäisellä kerralla teimme esittelykierroksen, jossa jokainen sai esitellä itsensä ja kertoa parisuhteestaan. Ensimmäiseksi esittäytyi pariskunta, joka kertoi parisuhteestaan näin: ”olemme kihlautuneet muutamia vuosia sitten ja vietämme paljon aikaa yhdessä, meillä on omat kodit, mutta nukumme usein toistemme luona”. He kertoivat myös tekensä yhdessä paljon asioita ja että heillä on yhteisiä harrastuksia. Toinen pariskunta

seurustelee, he asuvat eri asunnoissa, mutta myös he tekevät paljon asioita yhdessä. He ovat olleet yhdessä pitkään, vaikka eivät kihloissa olekaan. ”Käymme yhdessä lenkillä, siivoamme ja katsomme telkkaria”, pariskunta kertoo suhteestaan. Omien sanojensa mukaan mies käy iltaisin peittelemässä naisystävänsä ja antamassa hänelle suukon poskelle. Kaukosuhteessa elävä pariskunta on kihloissa ja he tapaavat toisiaan parin - kolmen kuukauden välein miehen matkustaessa naisen luokse pidennetyn viikonlopun viettoon. Nainen kertoo kuinka suhde sai alkunsa: ”Löysimme toisemme Leija lehden kirjekaveripalstan kautta ja menimme salaa kihloihin reilu neljä vuotta sitten”. Pariskunnan tavatessa he tekevät paljon asioita yhdessä, käyvät kaupungilla kävelyllä, ostoksilla sekä syömässä.

Ensimmäisellä kerralla teemana oli tutustumisen lisäksi keskustelua ystävyydestä, seurustelusta, kihloissa ja naimisissa olosta. Halusimme tällä tavoin selvittää mitä porinapiiriläiset ajattelevat edellä mainituista asioista ja mitä ne heille merkitsevät. Heillä jokaisella on erilainen parisuhde. Seurustelusta nousi esille, että toinen on apuna ja turvana. Suuteleminen, kahdestaan olo ja halaaminen liittyivät heidän mielestään myös seurusteluun. Yksi piiriläisistä mainitsi, että kun on yksi mies, niin silloin ei tarvitse muita. Kihloista puhuttaessa nousi esille, että kun on kihloissa, niin silloin on avopari. Parisuhde on heidän mielestään myös ”seksiä, seksiä, seksiä ja sukupuoliyhteyttä”. Ystävyyden ja seurustelun eroavaisuudesta kysyttäessä kukaan ei oikein osannut vastata kysymykseen. Asia meni enemmän meidän johdatteluksi.

Ensimmäisellä kerralla saimme hieman selville millaisia henkilöitä porinapiiriin osallistuvat henkilöt ovat, millaisia ovat heidän parisuhteensa ja mitä he tekevät yhdessä vapaa-aikana. Pyrimme myös kartoittamaan lähtötasoa, jotta voisimme seuraavia kertoja valmistellessa huomioida jokaisen ”kehitystason” ja kyvyn käsitellä porinapiirin eri aiheita. Meille selvisi, että yksi piiriläinen on hyvin aktiivinen, innokas ja rohkea puhumaan seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Tämä kannusti meitä eteenpäin, sillä tieto seksuaalisuudesta, parisuhteesta ja seurustelusta tulisi tarpeeseen. Saimme kuulla heidän käsityksistään seksuaalisuusaiheen tiimoilta. Muut piiriläiset puolestaan tuntuivat hieman pidättäytyviltä aiheen puheeksi ottamisessa. Tutustuminen tapahtui sujuvasti ja aika kului nopeasti. Osallistujat olivat hyvillä mielillä kerhosta, osa enemmän innostuneita kuin toiset. Välillä puheenaihe karkasi, joten jouduimme johdattelemaan heidät takaisin teemaan. Piiriläiset kyselivät seuraavasta kerrasta ja odottivat innolla tulevia kertoja.

Pohdimme rooliamme porinapiirin ohjaajina. Ensimmäinen kerta sujui vaihtelevasti, piiriläiset olivat aktiivisia, mutta kuitenkin koimme, että jouduimme useaan otteeseen johdattelemaan keskustelua aiheeseen. Hetkittäin kysyimme ja vastasimme itse. Porinapiirin ja koko opinnäytetyömme tarkoituksena on kuitenkin pyrkiä selvittämään mitä kehitysvammaiset itse ajattelevat seurustelusta, parisuhteesta ja mitä tietoa heillä on aiheesta seksuaalisuus.

5.3 Toinen kerta; Hygienia

Suunnitelmanamme oli virittää keskustelua hygienia teeman ympärille. Mielestämme puhtaus ja hygienia ovat oleellinen osa seurustelua ja kanssakäymistä toisten ihmisten kanssa. Käytimme apuna kuvia jotka liittyivät käsien pesuun, parranajoon ja peseytymisen eri vaiheisiin. Tarkoituksenamme oli haastaa piiriläiset kokoamaan kuvista erilaisia kokonaisuuksia. Haastattelimme osallistujia heidän tiedoistaan mitä puhtaus tarkoittaa ja millainen ihminen on puhdas, millainen asunto on puhdas ja milloin on likaista. Samalla kysyimme millaisen ihmisen kanssa on mukava olla, haittaako hien haju ja voiko toista ihmistä esimerkiksi kehottaa peseytymään. Kävimme aihetta läpi hankkimiemme kuvien avulla.

Kuvien avulla kävimme läpi käsienpesua, miten ja milloin kädet pestään. Pienen johdatelun ja herättelyn jälkeen piiriläiset oivalsivat, että kädet on hyvä pestä aina ennen ruokailua, wc käynnin jälkeen ja töistä tai kaupungilta kotiin tullessa. Esille nousi piiriläisten taholta myös käsidesinfiointiaineen käyttö. Käsien pesusta siirryimme käsittelemään peseytymistä. Kysyimme piiriläisiltä mitä kaikkea tarvitsee ottaa mukaan suihkuun ja saunaan mentäessä. Deodorantti nousi ensimmäisenä esille, shampoo ja suihkugeeli olivat myös kaikkien varustelistalla. Pohdimme yhdessä puhtaiden vaatteiden merkitystä peseytymisen yhteydessä.

Kysyimme huomaavatko piiriläiset eroavaisuuksia naisten ja miesten peseytymistarvikkeissa. Kysymys herätti piiriläisissä naurunpyrähdyksiä, eivätkä he uskaltaneet sanoa ääneen mitä ajattelivat. Meidän tarkoituksena oli huomioda miesten parranajo, mutta piiriläisten mielessä tuntui olevan jotain muuta miesten ja naisten erilaisuuteen liittyvää. Naiset viittoivat alapäähänsä ja nauraa kihersivät. Naurusta ei meinannut tulla loppua,

joten kerroimme mitä olimme asialla tarkoittaneet. Ilmeisesti meidän kysymyksen asetelu oli väärä kun saimme aikaan kikatusta ja ilmeisen hauskan mielikuvan. Tämä sai meidät huomioimaan vastaisuudessa kysymyksen asettelun tärkeyden entistä tarkemmin ja paremmin.

Jatkoimme teemaa parranajosta josta miespuolinen osallistuja kertoi hankkimiemme kuvien avulla. Lisäksi keskustelimme yleisellä tasolla puhtaudesta. Esille nousi kodin siisteys ja siihen liittyvät asiat kuten pölyjen pyyhkiminen, lattian luuttuaminen, pyykin pesu ja petivaatteiden vaihto. Naiset toivat esille myös kauneuden hoidon. He kertoivat käyttävänsä erilaisia meikkejä kuten huulipunaa, huulirasvaa, kynsilakkaa sekä hajuvettä. Tärkeänä he pitivät myös parturissa ja kampaamossa käyntiä. Lopuksi piiriläiset totesivat puhtauden olevan puoliruokaa.

Pohdimme, ettemme saaneet porinapiiriläisiä mukaan keskusteluun kuten olimme toivoneet. Kävimme keskustelua välillä kahdestaan, toisin kuin ensimmäisellä kerralla jolloin dialogit meidän ja ryhmäläisten välillä olivat sujuvampia. Ainutlaatuiseksi tämän kerran teki porinapiiriläisten välinen vuorovaikutus. He keskustelivat aiheesta keskenään eivätkä vain meidän ohjaajien kautta.

5.4 Kolmas kerta; Parisuhteen arki

Tarkoituksenamme oli keskustella parisuhteen arjesta, mitä kaikkea pariskunta voi yhdessä tehdä. Apuna meillä oli ”samarakas” pelikortit. Halusimme nostaa esille yhdessä tekemisen lisäksi lähellä olon, kosketuksen ja sen tärkeyden. Olimme etukäteen valinneet porinapiiriin mukaan otettavaksi rauhallista ja rentouttavaa musiikkia, sekä hieron-
tapalvoja ja jumppapatjoja.

Aloitimme porinapiirin keskustelemalla yhdessä tekemisestä. Esille pariskuntien yhteisestä tekemisestä nousi yhteiset harrastukset kuten lenkkeily, television katseleminen, kaupungilla ja ulkona syömässä käyminen. Läheisyyttä käsitellessämme yksi piiriläisistä kertoi pötköttelevänsä oman rakkaan kanssa vierekkäin, toiset pariskunnat eivät niinkään.

Keskustelimme elokuvien ja tv-ohjelmien realistisuudesta. Kysyimme piiriläisiltä onko elokuvissa ja tv-ohjelmissa tapahtuvat asiat tosia. Useimpien mielestä elokuvat ja tv-ohjelmat olivat tosia. Osa piiriläisistä toi esille, että ohjelmat eivät olleet totta vaan ne saattoivat olla keksittyjä tarinoita ja ihmiset ”pakkeloituja” näyttelijöitä. Tähän yhtyivät muutkin. Käytimme keskustelun apuna ”Samarakas” pelin pelikortteja. Korttien avustuksella keskustelimme mm. pariskuntien yhteisistä haaveista ja unelmista. Kysyimme piiriläisiltä seuraavanlaiset kysymykset: parisuhteen yhteiset unelmat ja haaveet, mistä partnerisi kutiaa, millaiset onnistumiset saavat rakkaasi iloiseksi, mikä saa puolisoni hermostumaan, uskaltaako kumppanisi kertoa sinulle olevansa eri mieltä, miten usein rakkaasi kaipaa kosketusta, millaisista suudelmista rakkaasi pitää ja osaako kumppanisi pyytää ja antaa anteeksi. Toinen miehistä osallistui pelaamiseen lukemalla meidän apuna korttien kysymyksiä.

Piiriläisten haaveita olivat muun muassa naimisiin meno ja oma kihlamies. Kaikki eivät kuitenkaan osanneet kertoa haaveistaan sen tarkemmin. He tunsivat oman partnerinsa herkimät kutiamispaikat ja eräs kertoi heidän ”kisuavan” yhdessä. Samarakas pelikorttien avulla saimme selville, että kosketus on piiriläisille tärkeää myös toisen suukottelemisen ja halaaminen kuuluvat parisuhteeseen. Kysymys ”millaiset onnistumiset saavat rakkaasi iloiseksi” oli osallistujille vaikea. He kertoivat mikä tekee heidät itsensä tai puolison iloiseksi. Iloiseksi heidät saa puolison kertomat vitsit, leipomukset tai toisensa näkeminen. Erimielisyyksiä piiriläiset eivät suhteissaan käsitelleet. Kaikki totesivat, että ”toiselle ei sanota vastaan”. Kuitenkin he osaavat tarvittaessa pyytää ja antaa anteeksi toiselle. Mielestämme tämä synnyttää ristiriidan, mitä pyydetään anteeksi jos koskaan ei riidellä? Lopuksi meillä oli hieronta/rentoutusharjoitus, jonka tarkoituksena oli antaa vinkkejä yhdessä tekemiseen. Laitoimme cd:ltä soimaan rauhallista musiikkia ja kerroimme kuinka toista voi esimerkiksi hierontapalloilla hieroa ja koskettaa. Kaikki pitivät harjoituksesta.

Tämänkertainen porinapiiri oli oikein mukava ja onnistunut, piiriläisetkin harmittelivat ajan nopeaa kulkua. Kaikki olivat aktiivisia ja osallistuivat keskusteluun tuoden omia ajatuksia esille. Yhden osallistujan mieli kuitenkin harhaili, kunnes tuli konkreettisen tekemisen aika. Piiriläisten osallisuus oli muihin kertoihin verrattuna aktiivisempaa, josta näkyi luottamus meitä ja muita paikalla olleita kohtaan. He uskalsivat avautua rohkeammin.

5.5 Neljäs kerta; Tarinatelttä

Tarkoituksenamme oli saada aikaan keskustelua ja mielipiteitä seurustelusta ja parisuhteesta ”Haaveita ja Haluja”- kirjan tarinoiden pohjalta. Kirja pitää sisällään selkokieleisiä tarinoita seksuaalisuudesta. Tarinat liittyvät tiiviisti ihmissuhteisiin, tunteisiin, seksiin, haaveisiin ja turvallisuuteen. Kirjan tarkoituksena on virittää keskustelua, sekä haastaa pohtimaan kuinka itse toimisi kirjan esittämässä pulmatilanteessa. Jokaisen tarinan lopussa on valmiita kysymyksiä, jotka helpottavat keskusteluun virittäytymistä. Kirja on tarkoitettu avuksi seksuaaliopetukseen, elämänhallintaan liittyviin opintoihin tai kotiin luettavaksi. (Hyttinen 2010.)

Valitsimme teoksesta kolme tarinaa, jotka mielestämme sopivat parhaiten luettavaksi. Luimme heille tarinat: Tiina ihastuu Mikkoon, Jeren ja Tiinan kaukorakkaus ja Sonjan perhehaaveet. Tarinoiden avulla valmistelimme heitä keskustelemaan ihastumisesta, kaukorakkaudesta ja haaveista. Meillä oli mukana myös video josta olimme valinneet pätkän esitettäväksi. Videossa nuori nainen kertoo omista kokemuksistaan keskustella rakkaudesta omien vanhempien ja muiden ihmisten kanssa. Teknisistä syistä johtuen videon näyttäminen epäonnistui emmekä voineet sitä katsoa. Tästä syystä annoimme piiriläisten valita vielä muutaman tarinan luettavaksi, jotta saimme ajan käytettyä tehokkaasti. He valitsivat luettaviksi tarinat: Jeren houkutus ja Mustasukkaisuutta discossa.

Piiriläiset ymmärsivät hyvin lukemamme tarinat ja osasivat vastata kysymyksiin järjestyksessä. Tarina kaukorakkaudesta ei kuitenkaan saanut toivomaamme keskustelua aikaiseksi. Kysyimme heiltä kaukosuhteesta, tuntevatko he ketään seurustelevaa pariskuntaa, jotka asuvat eri paikkakunnilla kuten lukemassamme tarinassa kerrottiin. Onko heidän mielestään kaukosuhde mahdollinen, kestääkö se ja kuinka silloin voi pitää yhteyttä toisiinsa. Piiriläiset eivät tunteneet ketään joka eläisi kaukosuhteessa. Ihmettelimme tätä kommenttia, sillä olihan yksi osallistujista juuri tällaisessa suhteessa ja olimme aikaisemmin keskustelleet asiasta useaan kertaan.

Ennen tämänkertaisen porinapiirin alkua me ohjaajat olimme pohtineet, että juuri kaukosuhdetarina virittäisi keskustelua sillä aktiivisin osallistuja on juuri tällaisessa suhteessa. Pohdimme, että esille nousee hyviä esimerkkejä kaukosuhteesta ja tapoja pitää sitä yllä. Harmiksemme kaukosuhteessa elävä henkilö ei ollut paikalla ja hänen koke-

mukset jäi näin ollen kuulematta. Kuitenkin paikalla olevat piiriläiset oivalsivat, että suhde jossa pariskunta elää eri paikkakunnilla on mahdollinen, mutta helppoa se ei ole. He kertoivat, että yhteyttä voi pitää esimerkiksi soittamalla ja kirjoittamalla kirjeitä.

Luettuamme tarinan ”Sonjan perhehaaveet” eräs osallistuja totesi, ettei hän voi saada lapsia, eikä hän niitä myöskään halua. Kysyimme myös muilta, että ovatko he haaveilleet omista lapsista. Aluksi toisetkin olivat sitä mieltä, etteivät he halua omia lapsia. Kysyessämme, voivatko kehitysvammaiset ihmiset perustaa perheen suurin osa totesi, ettei voi. Yhden mielipide erosi muista, hänen mielestään kehitysvammainen voi perustaa oman perheen. Hän tunsikin yhden tällaisen perheen ja kertoi heillä olevan terveitä lapsia. Kyseinen henkilö mainitsi tässä yhteydessä haaveilleensa omista lapsista, sillä hän on itse suuresta perheestä ja hänen sisaruksillaan on paljon lapsia. Mielestämme oli hienoa, että hän uskaltautui näin sanomaan vaikka hänen oma seurustelukumppaninsa ei ole halunnut lapsia. Kysyimme piiriläisiltä miten nainen tulee raskaaksi. Yksi heistä vastasi, että nainen tulee raskaaksi kun on sukupuoliyhteydessä miehen kanssa.

Keskustelimme yleisesti perheistä todeten, että perheitä on monenlaisia. Perheellä voi olla yksi tai useampia lapsia, mutta perhe voi olla myös kaksi aikuista. Kaikki saivat kertoa omista perheistään. Esille nousi, että perheissä voi olla lemmikkieläimiä joita hoitaa tai pehmoleluja kuten eräs piiriläinen mainitsi. Kysyessämme, mitä pitää ottaa huomioon perustettaessa perhettä ja suunniteltaessa perheenlisäystä saimme vastaukseksi, että pitää olla isompi asunto, vauvan hoitoon tarvitaan vaunut, sitteri, pyykkiä tulee paljon ja vauvan vaippa täytyy vaihtaa. Lopuksi osallistujat vertasivat lasten hoitoa pehmolelujen hoitamiseen.

5.6 Viides kerta; Asiantuntijan vierailu

Seksuaalineuvoja saapui porinapiiriimme kertomaan seksuaalisuuteen liittyvistä asioista asiantuntijan ominaisuudessa. Hän esitteli itsensä piiriläisille ja pyysi samalla heitä esittelemään puolisonsa hänelle. Piiriläiset esittelivät puolisonsa niukkasaisesti. Tällä kertaa porinapiiri sai aikaan erilaisia käyttäytymisreaktioita kuten muualle katselemista ja sormien näpertelyä. Pohdimme oliko tema liian vaikeaa käsiteltäväksi vai johtuiko käyttäytyminen uuden ihmisen läsnäolosta.

Esittelykierroksen jälkeen vierailija luki meille runon ja sen johdattelemana hän kertoi erilaisista parisuhteista kuten ystävyyteen perustuvasta seurustelusta, avoliitosta, naimisissa olemisesta ja suhteesta johon ei sisälly sukupuoliyhteyttä. Hän korosti, että myös kehitysvammaiset ovat oikeutettuja seurusteluun ja erilaisiin suhteisiin.

Seksuaalineuvoja toi esille parisuhteiden pelisääntöjä kuten toisen kunnioittamisen ja arvostamisen. Parisuhteessa täytyy huomioida toinen osapuoli haluineen, toiveineen ja rajallisuuksineen. Koskemattomuus on myös tärkeä asia muistaa niin parisuhteessa kuin sen ulkopuolellakin. Toisen hyväksyminen juuri sellaisenaan on tärkeää, kaikki ihmiset ovat ulkoisesti erilaisia ja kauniita omalla tavallaan. Ihmiset ikääntyvät ja se tuo tullessaan uusia muutoksia mm. kehoon. Oli hyvä, että ikääntymisen merkitys nousi esille sillä piiriläisten keski-ikä oli 57,6 vuotta.

Vieraileva asiantuntija näytti erilaisia kuvia joista ensimmäinen liittyi gynekologisiin tutkimuksiin. Kaikki eivät kuvan välineitä tunnistanee, mutta naiset kertoivat kuitenkin olleensa tällaisissa tutkimuksissa. He kertoivat tutkimusten tekemän kipeää kuten myös mammografia tutkimuksen. Miespuolinen osallistuja toi esille, että miehetkin voivat käydä tutkimuksissa, urologilla. Toinen kuva liittyi erilaisiin yhdyntäasentoihin. Asiantuntija toi esille, että yhdyntää voi harrastaa eri tavoilla. Toiset asennot ovat helpompia kuin toiset jos on esimerkiksi selkävaivoja. Esille nousi myös hygienian tärkeys ennen ja jälkeen yhdynnän. Hän kertoi myös erilaisista apuvälineistä ja niiden saatavuudesta kuten liukastevoiteista, teko peniksistä ja vaginoista. Esille nousi itsetyydytyksen ja sen hyväksyttävyyden sekä naisilla että miehillä. Itsetyydytys on sallittua kaikille, mutta pitää muistaa yksityisyys. Kolmantena kuvana oli kondomin asettaminen miehelle. Kuva ei synnyttänyt keskustelua.

Kuvien katselun jälkeen seksuaalineuvottelija johdatteli keskustelun esileikkiin ja orgasmiin. Termit olivat piiriläisille vieraita eivätkä he osanneet kertoa niiden merkitystä. Piiriläisille selvitettiin sanojen merkitys ja se sai heissä aikaan kikattelua ja naurun pyrähdyksiä. Esileikki sanan merkityksen selvittyä piiriläiset kertoivat suukottelevansa, silittelevän ja hierovansa toisiaan. Mielestämme orgasmi käsite jäi heille vieraaksi. Keskustelun lomassa nousi esille erilaiset seksuaalisuuteen liittyvät ongelmat ja vaivat joihin voi saada apua seksuaalineuvojalta. Yhteydenotto seksuaali- asiantuntijoihin voi olla vaikeaa, joten neuvoimme piiriläisiä olemaan ensin yhteydessä heidän kanssaan työskenteleviin työntekijöihin.

Asiantuntijan vierailu tuki meidän aikaisemmillä kerroilla esille tuomia asioita, sekä toi paljon uutta tietoa seksuaalisuudesta. Porinapiirissä aikaisemmin käsittelemämme asiat olivat hyvänä pohjana ja tukirankana seksuaalineuvojan vierailulle. Vierailun ajoitus oli mielestämme hyvä, sillä ryhmä oli pienin askelin sopeutunut puhumaan aiheesta. Aikaisemmassa vaiheessa vierailijan läsnäolo olisi mahdollisesti vaikeuttanut aiheen käsitteilyä ja ryhmäytymistä. Ryhmäytyminen ja luottamuksen saaminen on aikaa vievää varsinkin vaikean aiheen vuoksi. Olimme alusta asti kertoneet asiantuntija vierailijasta joten piiriläiset osasivat odottaa hänen käyntiään.

5.7 Kuudes kerta; Lopetus

Virittelimme keskustelua muistelemalla edellistä porinapiirikertaa, seksuaalineuvojan vierailua. Piiriläisille oli jäänyt vierailijan esittelystä parhaiten mieleen siisteys, alastomuus, liukastusvoide, sekä näytetyt kuvat; kondomin asettaminen miehelle, yhdyntäasento- ja gynekologisiin tutkimuksiin liittyvät kuvat. Alustuksen jälkeen jatkoimme porinapiirissä käytyjen teemojen muistelua. Palautimme mieliimme, mitä kaikkea olimme kevään aikana yhdessä tehneet ja läpi käyneet. Kävimme kokoontumiset kerta kerralta läpi; tutustuminen, hygienia ja siisteys, parisuhteen arki, tarinateltoa ja seksuaalineuvojan vierailu. Parhaiten muistelussa piiriläisille mieleen olivat jääneet hygienia ja siisteys kerta, sekä parisuhteen arki kerran hieronta osio.

Mielestämme keskustelu ei ollut niin vuorovaikutteista kuin olisimme toivoneet, jouduimme johdattelemaan keskustelu aikaisempia kertoja enemmän. Pohdimme, että joko piiriläiset eivät innostuneet muistelemaan tai sitten he eivät oikeasti muistaneet mitä aiheita olimme aikaisemmin käsitelleet. Toimme esille seurusteluun liittyviä asioita, jotka koimme tärkeiksi. Halusimme korostaa erilaisten suhteiden olemassaoloa ja mahdollisuutta. Kaikkien ei tarvitse toimia samalla tavalla ja erilaiset elämäntilanteet ja muutokset voivat vaikuttaa seurustelun sisältöön. Toimme esille, että seurustelusuhteen edellytys ei välttämättä ole sukupuoliyhteys, vaan jokainen pari on yhdessä tavalla jonka he itse kokevat hyväksi. Seksuaalisuuden saralla on aina opittavaa, eikä kukaan ole koskaan täysin ”valmis” ja kaikkietävä. Mieltä askarruttavista asioista on hyvä keskustella yhdessä ja tarvittaessa pyytää neuvoa ja opastusta.

Porinapiirin lopettamisen kunniaksi olimme hankkineet piiriläisille kakkua ja muita herkkuja, sillä halusimme kiittää heitä osallistumisesta. Herkuttelun lomassa keskustelimme ja jaoin heille diplomit (liite 2). Näihin tunnelmiin oli mukava päättää porinapiiri.

6 PALAUTE

6.1 Porinapiiriläisten palaute ja kokemuksia

Keräsimme porinapiiriläisiltä palautetta selkokielisellä kyselylomakkeella (liite 3). Kyselyn avulla toivoimme saavan rehellisiä mielipiteitä porinapiiristä ja sen aihealueista. Jaoimme jokaiselle oman lomakkeen ja kynät sen täyttämistä varten. Kävimme kohdat yksitellen läpi selkeyttäen kysymyksien ja kuvien merkitykset väärinymmärrysten välttämiseksi.

Kyselyssä nousi esille, että kaikki olivat osallistuneet mielellään porinapiiriin. He olivat saaneet myös uutta tietoa, sillä kaikki olivat värittäneet kyllä ja ei vaihtoehtoista kyllä sanaa kuvaavan käsimerkin. Neljä viidestä oli vastannut kielteisesti kysymykseen ”oliko jokin porinapiirin aihe pelottava?” Vastausvaihtoehtoina oli kyllä ja ei sanat, sekä näitä kuvaavat käsimerkit. Yhdessä lomakkeessa ei tässä kohdassa ollut lainkaan vastausta. Pohdimme, että oliko hänen mielestään jokin porinapiirin aihe pelottava, mutta hän ei uskaltanut tai halunnut ilmaista sitä meille. Vastaamattomuus saattoi johtua myös sekaannuksesta kysymyksissä, sillä kyseisen vastaajan lomakkeen seuraavan kysymyksen kohdalla oli väritettynä molemmat sekä kyllä että ei vaihtoehdot. Tämän vuoksi pohdimme sekaannuksen mahdollisuutta. Kysyttäessä ”tulisitko porinapiiriin uudestaan jos sellainen järjestettäisiin?” neljä viidestä vastasi myöntävästi käyttäen kyllä sanan käsimerkin väritystä. Yhdessä kyselylomakkeessa molemmat vaihtoehdot olivat väritettyinä.

Kysyimme lomakkeessa myös, että mikä porinapiiri kerta oli mukavin. Valittavana oli kuusi kohtaa porinapiiri kerran nimen ja kuvan avulla. Vastata sai rastittamalla yhden tai useamman kohdan. Piiriläiset olivat valinneet useamman vaihtoehdon. Mukavimmaksi kerraksi piiriläiset valitsivat aloituskerran eli keskustelua seurustelusta ja parisuh-teesta. Neljä viidestä oli valinnut tämän kerran mukavimmaksi. Kolme viidestä piti vierailijan käyntiä mukavana. Tämä yllätti meidät positiivisesti, sillä emme uskoneet sen saavan kannatusta haastavan aiheen vuoksi. Kolme viidestä valitsi parisuhteen arki-kerran mieluisaksi. Kyseisellä kerralla piiriläiset olivat osallistuvia ja aktiivisia, se ei kuitenkaan palautteen perusteella osoittautunut kaikille osallistujille mieleenpainuvim-maksi kerraksi. Hygienia ja puhtaus teema oli saanut kahden piiriläisen kannatuksen.

Kyseinen teema oli aihe jota piiriläiset muistelivat useasti, joten odotimme useamman valitsevan tämän kerran mieluisaksi. Lopetuskerran mukavaksi valitsi yksi piiriläisistä. Tarinateltoa kerta ei saanut yhdenkään piiriläisen kannatusta. Pohdimme miksi kukaan piiriläisistä ei pitänyt tarinateltoa kerrasta vaikka he osoittivat kiinnostusta kyseisellä kerralla tarinoita kohtaan. Kokivatko piiriläiset tarinat meidän lukemana heidät syrjäyttävänä? Olisivatko he itse halunneet olla osallistuvampia ja aktiivisempia?

Pohdimme olisivatko piiriläiset vastanneet kysymyksiin eritavalla, jos olisivat saaneet täyttää kyselylomakkeen ulkopuolisen henkilön kanssa. Vaikuttiko meidän läsnäolo vastauksiin positiivisesti, uskalsivatko he ilmaista rehellisesti mielipiteensä. Entä, millainen merkitys istumajärjestyksellä oli kyselylomaketta täytettäessä. Vaikuttivatko vierustoverin vastaukset omiin valintoihin.

6.2 Henkilökunnan palaute ja kokemuksia

Jätimme porinapiirin päätyttyä kyselylomakkeen yhteistyötahoille (liite 4). Kyselylomakkeen saatekirjeellä halusimme kiittää yhteistyöstä ja mahdollisuudesta pitää porinapiiriä. Halusimme kyselyllä saada palautetta toiminnastamme. Toivoimme, että piiriläisten kanssa työskentelevät henkilöt vastaisivat kyselyyn, jotta saisimme tietoa mm. siitä kuinka heidän mielestään porinapiiri on vaikuttanut osallistujiin.

Porinapiiristä tiedottaminen oli kyselylomakkeeseen vastanneiden mukaan onnistunutta, ajankohdat olivat tiedossa sekä porinapiiriläisillä itsellään että heidän kanssaan työskentelevillä. Työntekijät eivät olleet kokeneet porinapiirin vaikuttaneen heidän toimintaympäristöönsä. Oli kuitenkin maininta, että eräs piiriläinen ei ollut halunnut keskustella porinapiiriin liittyvistä asioista työntekijöiden kanssa. Osa työntekijöistä koki, että porinapiiri ei ollut tuonut havaittuja muutoksia kun taas toisten mielestä siitä oli ollut vain hyötyä heidän asiakkailleen.

Kyselylomakkeesta nousi esille, että piiriläiset olivat odottaneet porinapiiriä ja lähteneet sinne innoissaan. Kuitenkin yhdessä palautteessa tuotiin esille erään piiriläisen osalta, että hän ei ollut tahtonut yhdellä kertaa osallistua ja sanonut sen olevan vapaaehtoista eikä sinne ole aina pakko mennä.

7 POHDINTA

Olimme iloisia, että opinnäytetyömme aihe ja idea porinapiirin toteutuksesta sai hyvän vastaanoton kehitysvammaisilta ihmisiltä ja heidän kanssa työskenteleviltä henkilöiltä. Seksuaalisuus on jokaisen ihmisen henkilökohtaiseen kokemusmaailmaan sijoittuva, aiheena arkaluontoinen ja intiimi asia. Kartoitimme etukäteen mahdollisia riskejä ja yhtenä riskinä pidimme kiinnostuksen puutetta ideaamme ja aihetta kohtaan. Emme halunneet, että porinapiiristä tulisi ”salaseura” vaan halusimme toimia mahdollisimman avoimesti. Porinapiirin tiedotteessa muun muassa oli meidän koko nimet, puhelinnumerot ja sähköpostiosoitteet. Vaikka porinapiiriläiset olivat aikuisia ja itse osallistumisesta päättäviä, halusimme korostaa avoimuutta ja toimittaa meidän yhteistietomme ja piiriä koskevat asiat myös piiriläisten kanssa työskentelevien henkilöiden tietoisuuteen.

Korostimme porinapiirissä meidän ohjaajien vaitiolovelvollisuutta. Tarkoituksenamme oli luoda luottamuksellinen ilmapiiri ja tieto siitä, että me emme vie eteenpäin piiriläisten kertomia asioita. Tämä valitettavasti lisäsi ”salaseura” teemaa. Keskusteluissa nousi useasti esille yhden piiriläisen taholta huoli asioiden leviämisestä piirin ulkopuolelle. Henkilökunnalta saamassamme palautteessa nousi esille etteivät piiriläiset olleet tahtoneet kertoa porinapiirin asioista ulkopuolisille.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli saada arvokasta tietoa seurustelusta, parisuhteesta ja seksuaalisuudesta kehitysvammaisilta ihmisiltä itseltään. Tavoitteenamme oli nostaa tabuna pidettyä aihetta esille, jotta seksuaalisuuden puheeksiottamisen kynnys madaltuisi. Pitäessämme porinapiiriä saimme selville, että piiriläisillä on tietoa ja omakohtaisia kokemuksia parisuhteesta ja seksuaalisuudesta. Parisuhde ja oma kumppani ovat heille tärkeitä. Parisuhde merkitsee heille läheisyyttä, kumppanuutta, tukea ja turvaa. Porinapiiriläiset eivät kuitenkaan hahmottaneet ystävyyden ja seurustelun eroa.

Porinapiiriläisillä oli halua saada tietoa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista, mutta he eivät osanneet itse vaatia tietoa ja ohjausta mieltä askarruttavista asioista mahdollisesti aiheen arkuudesta johtuen. Tähän tulisikin meidän kaikkien kehitysvammaisten ihmisten kanssa työskentelevien henkilöiden kiinnittää huomioita, jotta heillä olisi matalampi kynnys ottaa seksuaalisuuteen liittyviä asioita esille. Työntekijöiltä vaatii herkkyyttä olla läsnä ja kuunnella kehitysvammaista ihmistä silloin kun hän ottaa puheeksi seksuaalisuuteen liittyviä asioita. Vaikka ei osaisi neuvoa, keskustelua ei kannata ohittaa tai

vähätellä, sillä YK:n ihmisoikeusjulistuksenkin mukaan kaikille ihmisille kuuluu oikeus tietoon ja koulutukseen seksuaalisuudesta.

Kaikkiin opinnäytetyöllemme asettamiin tutkimuskysymyksiin emme saaneet yksityiskohtaisia vastauksia. Tutkimuskysymys, saavatko kehitysvammaiset ihmiset neuvontaa ja opastusta seksuaalisuuteen liittyen, oli piiriläisille vaikea, he eivät osanneet siihen suoraan vastata. He kertoivat kuitenkin saaneensa tukea ja kannustusta parisuhteelleen, mutta varsinaista neuvontaa ja opastusta seksuaalisuudesta he eivät itse tunnistanee saaneensa.

Kolmanteen tutkimuskysymykseen, millaista tietoa ja opastusta kehitysvammaiset ihmiset tarvitsevat seksuaalisuudesta, ei ole suoraa vastausta, vaan tulokset pohjautuvat koko opinnäytetyön porinapiiri osuuden aikana kerättyyn materiaaliin, keskusteluun ja havainnointiin. Seksuaalisuuskäsite oli porinapiiriläisille vieras, yhdynnän merkitys ei ollut tiedossa vaan siihen liittyvät käsitykset pohjautuivat enemmänkin televisiosta opittuihin asioihin. Osa piiriläisistä oli tyytyväisiä siihen, että on oma kulta joka välittää kun taas toiset olivat tiedonjanoisia ja halusivat enemmän seksuaalisuuteen liittyvää tietoa. Tiedon tarve oli kaikilla hyvin yksilöllinen. Kaikilla oli kuitenkin tarve tulla kuulluksi, mutta ryhmässä puhuminen oli osalle vaikeaa. Mahdollisesti kahdenkeskisissä keskusteluissa olisi päästy aiheessa syvemmälle.

Porinapiirin osallistuvat olivat kaikki parisuhteessa eläviä ja yli 50-vuotiaita aikuisia kehitysvammaisia ihmisiä. Jokainen heistä pystyi kommunikoimaan puheella. Tämä mahdollisti itsenäisen osallistumisen porinapiiriin, kukaan ei tarvinnut tulkkia eikä korvaavia kommunikaatiomenetelmiä. Pohdimme useaan kertaan porinapiiriin teemoja valitessamme ja materiaalia hankkiessamme, että saatavilla oleva aineisto on suunnattu nuorille kehitysvammaisille ihmisille. Aineisto käsitteli pitkälti itsenäistymistä, parisuhteen muodostamisen haasteita ja haaveita perheen perustamisesta. Esille pohdinnoissamme nousikin, että porinapiiri olisi pitänyt järjestää osallistujille jo 20 – 30 vuotta aikaisemmin. Havahduimme vasta kolmannen porinapiirin jälkeen huomaamaan, että meidän täytyy huomioida ikääntyminen ja ikääntyvien seksuaalisuus porinapiirissämme. Tämän huomion jälkeen korostimme muun muassa läheisyyden merkitystä.

Porinapiirin teemoja valitessamme tutustuimme kirjallisuuteen ja aiemmin tehtyihin tutkimuksiin. Teemat olivat pääsääntöisesti piiriimme sopivia ja saimme selvitettyä

osallistujien ajatuksiaan ja tietämystään kulloisestakin aiheesta. Erityisen hyväksi teemaksi osoittautui tarinatelttä osio, jossa syvennyimme tarinoiden avulla seurustelun problematiikkaan. Kyseinen kerta ei kuitenkaan kyselyn perusteella saanut piiriläisten keskuudessa kannatusta, mutta meidän mielestä kerta oli onnistunut sillä saimme tarinoiden pohjalta aikaan keskustelua ja pääsimme syventymään aiheeseen. Piiriläisten mieleen jäi parhaiten hygienia ja puhtaus teema. Pohdimme tämän johtuvan teeman käytännönläheisyydestä ja aiheen turvallisuudesta.

Parisuhteen arki teeman toiminnallisen osuuden myötä saimme aktivoitua osallistumaan sellaisen henkilön jonka keskittyminen herpaantui usein pelkän keskustelun aikana. Hän innostui toiminnallisista tehtävistä ja huomasimme miten tärkeää on tarjota erilaisia teemoja ja aiheita, jotta jokaisen yksilöllisyys tulisi huomioitua. Asiantuntijan vierailu oli mielestämme antoisa sillä hän toi esille monipuolisesti tärkeitä asioita. Piiriläisten keskuudessa oli kuitenkin havaittavissa hämmennystä ja erilaisia käyttäytymisreaktioita kuten hiljaisuutta, niukkasanaisuutta, muualle katselemista ja keskittymisen herpaantumista.

Seksuaalikasvatukseen suhtaudutaan Suomessa myönteisesti. Yhteiskunnassamme seksuaalikasvatusta toteutetaan koulujen, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kirkon ja joukkoviestinnän välityksellä. Seksuaalikasvatusta on tarjolla koulujen opetussuunnitelmaan sisältyvänä seksuaaliopetuksena. (Liinamo 2000, 221.) Pohdimme, saavuttaako annettava seksuaalikasvatus kehitysvammaiset ihmiset. Saavatko kehitysvammaiset ihmiset opetussuunnitelman mukaista seksuaalikasvatusta. Miten seksuaalikasvatus koulussa toteutuu, että saavatko kehitysvammaiset ihmiset tukea ja ohjausta seksuaalikehitykseen peruskoulun päättymisen jälkeen. Onko tarjolla oleva seksuaalikasvatus selkokielistä, ymmärtävätkö kehitysvammaiset ihmiset muun muassa joukkoviestinnän välityksellä saatavan tiedon. Porinapiirin keskusteluissa nousi esille televisio ohjelmien todenperäisyys. Useimpien mielestä ohjelmat olivat tosia, eikä niiden uskottu olevan valheellisia. Kuva seksuaalisuudesta vääristyy jos tieto siitä pohjautuu pelkästään joukkoviestintään. Opinnäytetyömme myötä huomasimme miten tärkeää olisi tukea ja antaa tietoa seksuaalisuudesta ihmisen koko elämänkaaren ajan.

Porinapiiri herätti meissä paljon kysymyksiä ja pohdimme monia asioita joihin ei ollut saatavilla suoria ja yksiselitteisiä vastauksia, sillä seksuaalisuus on jokaisen omaan kokemusmaailmaan pohjautuvaa. Tulkinnat ja johtopäätökset perustuvat meidän omiin

havaintoihin ja porinapiirissä käytyihin keskusteluihin, joten tuloksissa on nähtävissä meidän kokemus käsitellyistä aiheista. Olemme kuvanneet toteutunutta porinapiiriä avoimesti ja rehellisesti, tietoisesti mitään salaamatta, kuitenkin säilyttäen piiriläisten yksityisyyden. Esille nostamamme asiat vaikuttavat opinnäytetyömme tulosten luotettavuuteen sillä korostamme meille tärkeitä asioita.

Opinnäytetyömme myötä olemme oppineet tuntemaan kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillisiä piirteitä ja toiminnallisen opinnäytetyön toteutuksen vaiheita. Saimme harjoitella ryhmätoiminnan toteuttamista ja siihen kuuluvia erilaisia prosesseja kuten toiminnan suunnittelua ja ohjausta. Olemme tyytyväisiä, että meillä oli rohkeutta nostaa seksuaalisuus opinnäytetyömme aiheeksi. Päätös tarttua aiheeseen ei ollut helppo, sillä meillä oli omia ennakkoasenteita ja pelkoja ihmisten reaktioista opinnäytetyömme aiheetta kohtaan. Yksin kumpikaan meistä ei olisi uskaltanut tarttua aiheeseen. Koimme opinnäytetyön tekemisen yhdessä mielekkäämmäksi ja turvallisemmaksi. Olemme tukeneet ja kannustaneet toinen toistamme eteenpäin. Yhteistyö on ollut sujuvaa, mielekästä ja vastavuoroista. Työnjako on ollut tasapuolista ja olemme tyytyväisiä yhteistyöhömmme.

Kehittämissideana esille opinnäytetyömme myötä meillä nousi, että nuorille kehitysvammaisille ihmisille olisi hyvä järjestää porinapiirin kaltainen kerho, jossa käsiteltäisiin seksuaalisuuteen ja seurusteluun liittyviä asioita. Kerho olisi avoin kaikille ja siellä käsiteltäisiin ajankohtaisia asioita seksuaalisuudesta. Näkisimme myös tarpeelliseksi seksuaalikoulutuksen lisäämisen kehitysvammaisten ihmisten kanssa työskentelevien henkilöiden keskuudessa. Koulutus antaisi ajankohtaista tietoa ja eväitä puheeksi ottamisen helpottamiseksi. Olemme iloisia, että rohkenimme tarttua seksuaalisuusaiheen esille nostamiseen, toivomme opinnäytetyömme kannustavan muitakin tarttumaan aiheeseen. Tulevina sosionomeina meidän tulee huomioida ihminen kokonaisvaltaisesti ja seksuaalisuus on yksi osa jokaista ihmistä.

8 LÄHTEET

Bildjuschkin, Katariina & Malmberg, Ari 2002. Kerro meille seksistä. Nuorten seksuaalikasvatus. Tammi, Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2010. Tutki ja kirjoita. Tammi, Helsinki.

Hämäläinen, Juha 1993. Sosiaalietiikka oppi- ja tutkimusalana. Teoksessa Hämäläinen, Juha & Niemelä, Pauli (toim.). Sosiaalialan etiikka. WSOY, Helsinki. 37 - 118.

Ilmonen, Tuisku & Karanka Irene 2001. Iloinen soturi ja suloinen kuningatar. Seksuaalikasvatuksesta. Kehitysvammaliitto.

Karkaus-Rikberg, Kaija 2000. Vammaisten seksuaaliterveys. Teoksessa Kontula Ismo, Lottes Iisa (toim.). Seksuaaliterveys Suomessa. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki. 293 – 306.

Kaski, Markus (toim.) & Manninen, Anja & Mölsä, Pekka & Pihko & Helena 2001. Kehitysvammaisuus. WS Bookwell Oy, Porvoo.

Kaski, Markus (toim.) & Manninen, Anja & Pihko, Helena 2009. Kehitysvammaisuus. WSOY, Helsinki.

Kataja, Jukka & Jaakkola, Timo & Liukkonen, Jarmo 2011. Ryhmä liikkeelle. Toiminnallisia harjoituksia ryhmän kehittämiseksi. Bookwell Oy, Juva.

Kehitysvammaliitto Ry 1995. Kehitysvammaisuus. Määrittely, luokitus ja tukijärjestelmät. Hakapaino Oy, Helsinki.

Kiviluoto, Pirkko 2000. Ikääntyvien seksuaaliterveys. Teoksessa Kontula Ismo, Lottes Iisa (toim.). Seksuaaliterveys Suomessa. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki. 307 – 316.

Kontula Ismo 2008. Halu & intohimo. Tietoa suomalaisesta seksistä. Otava, Helsinki.

Korhonen, Elina & Lipsanen, Laura & Yli-Räisänen, Heli 2009. Seksuaalioikeudet kuuluvat kaikille. Väestöliitto. Priimius Paino Oy.

Korteniemi-Poikela, Erja & Cacciatore Raisa 2010. Portaita pitkin. Lapsen ja nuoren seksuaalisuuden kehittyminen. WSOY, Helsinki.

Kronqvist, Eeva-Liisa & Pulkkinen, Minna-Leena 2007. Kehityspsykologia. Matkalla muutokseen. WSOY Oppimateriaalit Oy, Helsinki.

Raatikainen, Mari (toim.) Kaukkila, Veli & Lehtonen, Elisa 2007. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitseville. Suomen Mielenterveysseura. Laadukasta kulttuuria vapaaehtoistyöhön –hanke.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2004. Toiminnallisen opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Henkilötietolaki. Tietosuojavaltuutetun toimisto. Luettu 30.5.2011 www.tietosuoja.fi
<http://www.tietosuoja.fi/1556.htm>

Ikääntymisen määrittely. 20.6.2011
<http://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuus/ikaantyminen/muutokset/maarittely.html>

Seksuaalioikeudet. Henttonen, Pia 2005. Luettu 20.2.2011.
<http://www.kvtl.fi/fi/ammattisivut/paattyneet-projektit/enemman-otetta-omaan-elamaan/kehitysvammaisuus-ja-seksuaalisuus/oikeus-seksuaalisuuteen/>

Seksuaalisuuden standardit Euroopassa. Luettu 27.5.2011 www.thl.fi/thl-client/pdfs/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246

Suomalaisten seksuaalisuus FINSEX – tutkimushanke. Luettu 25.8.2011.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/seksologinen_tutkimus/suomalaisten_seksuaalisuus_finse2/

Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma, 2006. Tulostettu 26.7.2011.
www.vaestoliitto.fi/@Bin/906885/Sekstervpolohjelma.pdf

PORINAPIIRISSÄ HYÖDYNNETTY MATERIAALI

Hyttinen Satu 2010, ”Haaveita ja Haluja” selkokiehisiä tarinoita seksuaalisuudesta.
SOLVER Palvelut Oy, Kehitysvammaliitto ry.

SAMARAKAS – Peli ”parisuhdekorttipeli”, Väestöliitto

PORINAPIIRI

HEI TE SEURUSTELEVAT TAI PARISUHTEESSA ELÄVÄT!!!

NYT ON OIVA TILAISUUS OSALLISTUA YHDESSÄ KULTASI KANSSA PORINAPIIRIIN!

PORINAPIIRISSÄ KESKUSTELEMME SEURUSTELUSTA, PARISUHTEESTA, KIHLOISSA OLOSTA JA KAIKESTA MIKÄ LIITTY YHDESSÄ OLOON JA SEKSUAALISUUTEEN

KÄSITTELEMME PARISUHTEESEEN JA SEKSUAALISUUTEEN LIITTYVIÄ TEEMOJA KESKUSTELUN, PELIEN JA ERILAISTEN TOIMINTOJEN KUTEN NÄYTELMIEN KAUTTA

KOKOONNUMME ENSIMMÄISEN KERRAN TORSTAINA __.__.2011 KLO. 17.00- 18.00, OSOITTEESSA *** **

ILMOTTAUTUMINEN __.__.2011 MENESSÄ KATJALLE TAI SANNALLE

TERVETULOA ROHKEASTI MUKAAN!

TERVEISIN SOSIONOMIOPISKELIJAT

KATJA ALAMOMMO

katja.alamommo@edu.tokem.fi

0500 *** **

SANNA BARSK

sanna.barsk@edu.tokem.fi

040 *** **

DIPLOMI

KUVA1

KUVA2

(kuvat ei nähtävissä)

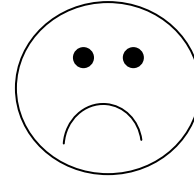
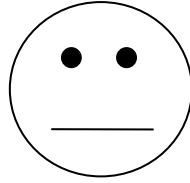
**On ollut mukana porinapiirissä
___.2011-___.2011 välisenä aikana**

**Porinapiirin teemat: parisuhde,
seurustelu, hygienia- ja puhtaus,
haaveita- ja haluja, sukupuoliyh-
teys**

KIITTÄEN

Sanna & Katja

1. MILTÄ SINUSTA ON TUNTUTUNUT KÄYDÄ PORINAPIIRISSÄ?

2. SAITKO PORINAPIIRISTÄ UUTTA TIETOA?

Kyllä

Ei

3. OLIKO JOKIN PORINAPIIRIN AIHE PELOTTAVA?

Kyllä

Ei

4. TULISITKO PORINAPIIRIIN UUDESTAAN MUKAAN JOS SELLAINEN JÄRJESTETTÄISIIN?

Kyllä

Ei

5. MIKÄ PORINAPIIRI KERTA OLI MUKAVIN

- KESKUSTELU SEURUSTELUSTA JA PARISUHTEESTA

- HYGIENIA JA PUHTAUS

- TOIMINNALLINEN KERTA: PELIKORTIT+HIERONTA

- TARINAT

- VIERAILIJA (vierailijan kuvaa ei nähtävissä)

- LOPETUS

6. HALUATKO KERTOA JOTAIN PORINAPIIRIIN LIITTYEN?

Porinapiiri on saatu päätökseen ja on kiitosten sekä palautteen saamisen aika.

Olemme kokoontuneet kevään 2011 aikana kuusi kertaa keskustelemaan, kuuntelemaan ja yhdessä toimimaan seurusteluun, parisuhteeseen ja seksuaalisuuteen liittyvien asioiden parissa. Olemme keskustelleet seurustelusta ja kihloissa olosta, olemme käsitelleet puhtautta ja hygieniaa ja pohtineet yhdessä tekemisen mahdollisuuksia oman rakkaan kanssa. Olemme porinapiirissä lukeneet selkokiekisiä tarinoita seurustelusta ja siihen liittyvistä asioista, kuten mustasukkaisuudesta ja hyväksyttävästä käyttäytymisestä. Meillä on käynyt myös seksuaalineuvoja kertomassa seurusteluun, parisuhteeseen ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista, kuten sukupuoliyhteydestä.

Kiitämme yhteistyöstä ja mahdollisuudesta saada järjestää opinnäytetyömme toiminnallinen osuus, porinapiiri. Toivoisimme teidän vastaavan alla olevaan kyselylomakkeeseen ja tällä tavoin antavan meille palautetta toiminnastamme. Toivomme teidän vastaavan kyselyyn __.__.2011 mennessä.

Yhteistyöstä kiittäen sosionomiopiskelija,

Katja Alamommo

Sanna Barsk

katja.alamommo@edu.tokem.fi

sanna.barsk@edu.tokem.fi

0500 *** **

040 *** **

KYSELYLOMAKE

Olkaa hyvät ja vastatkaa alla oleviin kysymyksiin oman tai työyhteisönne kokemuksen pohjalta

Miten teidän mielestänne porinapiirin tiedotus on onnistunut?

Onko teidän mielestänne porinapiiri aiheuttanut toimintaympäristössänne keskustelua seksuaalisuudesta, seurustelusta, parisuhteesta ja niihin liittyvistä asioista?

Millaisia hyötyjä tai haittoja koette porinapiirin aiheuttaneen toimintaympäristössänne?

Oletteko saaneet palautetta porinapiiristä porinapiiriläisiltä itseltään tai muilta tahoilta?
Jos olette, niin millaista?

Muuta

KIITOS VASTAUKSESTANNE!